

**ŠOLA ZA ČASTNIKE
23. GENERACIJA
SPECIALIZACIJA PEHOTA**

ZAKLJUČNA NALOGA

PEHOTA SKOZI ZGODOVINO - TAKTIKA MALIH ENOT

Kandidat: Blaž Marolt

Mentor: Podpolkovnik Igor Iskrač

Maribor, november 2012

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

Slovenska vojska

Poveljstvo za doktrino, razvoj,
izobraževanje in usposabljanje

Šola za častnike

ZAKLJUČNA NALOGA

PEHOTA SKOZI ZGODOVINO - TAKTIKA MALIH ENOT

Kandidat: Blaž Marolt

Mentor: Podpolkovnik Igor Iskrač

Maribor, november 2012

Engelsova ulica 15, p.p. 1331, 2111 Maribor

Telefon 02 449 5098, fax: 02 449 5100, e-pošta: pdriu.sc@mors.silidentifikacijska št. za DDV:
(SI) 47978457, MŠ 5268923, TRR 01100-63701911

POVZETEK

Pehota velja za najpomembnejši rod vojske. Tako je bilo tudi v preteklosti. Čeprav je pehota izgubila na vrednosti v različnih obdobjih, noben rod vojske ni mogel izpeljati naloge brez prisostvovanja pehote.

Ta naloga se posveča razvoju pehotne taktike skozi zgodovino. Pregledala bo rimsko vojsko, Prvo in Drugo svetovno vojno, nastanek teritorialne obrambe, in današnji vojni v Iraku in Afganistanu. V teh zgodovinskih primerih bo poiskala zakaj se je pehotna taktika spreminjala in kako. Predpostavka je, da se je taktika spreminjala zaradi notranjih razmer v državi, zunanjih dejavnikov in zaradi tehnologije. Te tri dejavnike bo poskušala povezati s spremembo taktike v prej omenjenih obdobjih. Nato bo poskušala ugotoviti podobnosti v smernicah razvoja pehotne taktike.

V zadnjem delu pa bo z analizo sedanjih in prihodnjih razmer poskušala ugotoviti trende razvoja v prihodnosti in s tem tudi povezati kakšno usposabljanje bi morala imeti pehota v slovenski vojski, da bi bila v teku s časom.

KLJUČNE BESEDE

Pehota, Rimska vojska, Prva Svetovna vojna, Druga Svetovna vojna, Irak Afganistan, zunanja politika, notranja politika, tehnologija.

ABSTRACT

Infantry is considered the most important branch of the military. The same was true in the past although it varied during different eras. The fact is that no branch of the military was able to complete their task without the infantry.

This paper will devote itself to learning how infantry changed its tactics through history. The study will encompass the Roman military, World Wars I and II, the establishment of the territorial defense as well as the current wars in Iraq and Afghanistan. It will try and understand why did infantry tactics change and how. The assumption is that infantry tactics changed due to the domestic state of a country, foreign influences and technology. It will try and connect the three with the change in tactics in the before mentioned eras. Then it will try to find out the similarities in the development in tactics during the different eras.

In the last part it will analyze current and future situations and will try to discover the most likely course of evolution of tactics. It will then suggest what kind of training should the infantry in Slovenia have.

KEY WORDS

Infantry, Roman army, World War I, World War II, Iraq, Afghanistan, domestic policy, foreign policy, technology

KAZALO

POVZETEK.....	iii
ABSTRACT.....	iv
1 UVOD.....	1
1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE.....	1
1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE.....	1
1.3 METODE DE LA.....	2
1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE.....	2
2 RIMSKA VOJSKA.....	3
2.1 TAKTIKA.....	5
2.1.1 Od hoplitske vojske do manipularne legije.....	6
2.1.2 Profesionalna Vojska.....	8
3 PRVA SVETOVNA VOJNA.....	10
4 DRUGA SVETOVNA VOJNA.....	13
4.1 NEMČIJA.....	13
4.2 VELIKA BRITANIJA.....	17
4.3 FRANCIJA.....	18
4.4 ZDA.....	19
4.5 ZSSR.....	20
5 TERITORIALNA OBRAMBA.....	23
6 AMERIŠKI NAPAD NA AFGANISTAN (2001).....	24
7 IRAK 2003.....	26
8 ZAKLJUČEK.....	28
9 VIRI IN LITERATURA.....	31

1 UVOD

“Queen of Battle” – kraljica bitke, imenujejo Američani pehoto. Ta vzdevek si je pehota pridobila v preteklih vojnah. Vendar pehota ni imela enake vloge v vseh vojnah. Ta vloga se je spreminjala iz stoletja v stoletje, od države do države. Pehota je edini rod v vojski, ki je obstajal skozi vso zgodovino. Čeprav so drugi rodovi v današnjih vojskah močnejši in povzročijo večje uničenje pri sovražniku (artilerija, letalstvo, oklepniki), pehota ostaja najpomembnejši rod v vojski. Ni čudno, da Ameriška vojska deli svoje enote na dve najosnovnejši veji – infantry in infantry support, torej pehoto in pehotno podporo.

Tehnologija je izjemno pomembna pri delovanju pehote in ostale vojske. Iz zgodovine je razvidno da je stran, ki je imela boljšo tehnologijo, imela veliko prednost pri vojskovanju. V vojni leta 1866 med Avstrijskim cesarstvom in Prusijo, je imela Prusija izjemno prednost, saj je v uporabo uvedla puške repetirke, medtem ko je Avstrija še vedno imela puške, ki so se polnile od spredaj. To je omogočilo Prusom uvedbo boljše taktike, ki je Avstrijci zaradi slabših pušk niso mogli uporabiti. Posledično so Avstrijci izgubili odločilno bitko pri Konigsgratzu in izgubili vojno.

Velik vpliv na vojsko imajo tudi notranje razmere v državi, ali je država stabilna ali nestabilna. V nestabilni državi lahko pride do državljanske vojne, ki deluje uničujoče nanjo. V državljanski vojni se uporablja vsa oprema, ki je dosegljiva, posledično se usposobljenost vojske zmanjša in navsezadnje se državna odpornost proti zunanjim osvajalcem zmanjša. Notranje razmere v državi so velikokrat povzročile propad ali poraz vojske. Lep primer je Poljska-Litva med 1600 do 1795. Zaradi nestabilnih razmer v državi je velika država podlegla zunanjim zavojevalcem in leta 1795 prenehala obstajati.

Zunanje grožnje državi tudi pripeljejo do transformacije vojske na tak način, kateri omogoča najboljšo in najpreprostejšo pot do zmage ali preživetja. Tipičen primer za to je Rimsko cesarstvo. Cesarji so spreminjali prioritete zunanje in notranje politike, s tem se je tudi spremenil namen in sestava vojske. Spremenila se je toliko, da je v stoletju pred propadom Zahodnega cesarstva bila najpomembnejša konjenica, to bi bilo še pred stoletjem in pol nezaslišano za Rimljane.

1.1 IZHODIŠČE ZAKLJUČNE NALOGE

Poznavanje zgodovine pehote in posledice njenega razvoja je ključno za razumevanje trendov razvoja pehote v prihodnosti. To bo omogočilo prilagajanje pehote bodočim nalogam in vojnem. S tem se bo preprečilo boleče pridobivanje tragičnih izkušenj z visokim številom mrtvih vojakov v vojnah.

1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKAVE

S preučitvijo razvoja pehote skozi zgodovino in dejavnikov, ki so vplivali nanjo, je namen te naloge, da nakaže in ugotovi smer razvoja pehote v prihodnosti s proučevanjem preteklosti. Na razvoj pehote in pehotne taktike so vplivali tehnologija, notranje razmere v državi in zunanje grožnje tej državi. Ti trije dejavniki bodo imeli tudi v prihodnosti glavni vpliv na razvoj pehote.

1.3 METODE DELA

V nalogi je uporabljena analiza, saj je v nalogi treba analizirati različne organiziranosti pehote skozi stoletja in nato ugotoviti vzporednice s sedanostjo in prihodnostjo.

Pogosto je uporabljeno tudi opisovanje, saj je pred analizo potrebno opisati značilnosti obdobja in vojsk, kar bo pripomoglo k boljšemu razumevanju same naloge.

Uporabljena je tudi metoda primerjanja, saj bo treba primerjati različne vojske v različnih obdobjih in nato uporabiti te ugotovitve pri zaključni analizi.

1.4 STRUKTURA ZAKLJUČNE NALOGE

Naloga je sestavljena iz uvoda, srednjega dela in zaključka.

V uvodu je predstavljena problematika naloge, hipoteza, metode dela in struktura naloge.

V osrednjem delu bo predstavljena pehota v različnih obdobjih in njene značilnosti. Najprej bo predstavljen Rimski vojaški stroj. Nato bo sledila Prva svetovna vojna, za tem Druga svetovna vojna. Predstavljena bo tudi Teritorialna obramba in napada na Afganistan in Irak.

Iz naštetih primerov je tudi razviden potek razvijanja taktike malih enot skozi zgodovino. Preučevanje te problematike omogoča možnost predvidenja taktike pehotnih enot v prihodnosti. S tem se lahko omogoči vojskam, da se pripravijo za bodoče spopade in da ne bodo preizkušali svoje taktike med vojno. Tako pridobivanje izkušenj se ponavlja vedno plača z obilo krvi, kar je razvidno iz zgodovine.

2 RIMSKA VOJSKA

Vojna je igrala pomembno vlogo skozi zgodovino Rima. Bila je intimno povezana s politiko. Preden se je polnopravni prebivalec Rima lahko udeleževal v politiki, se je moral odlikovati v vojski in imeti uspešno kariero. Latinska beseda imperator pomeni general in se je uporabljala skozi zgodovino Rima.¹ Podelila se je uspešnim vojskovodjam in kasneje so jo uporabljali vsi Cesarji ali Imperatorji. Vsak cesar se je moral odlikovati vojaško, sicer je bil v nevarnosti, da izgubi oblast. Zato tudi ni čudno, da se je oblika imena Cezar, najbolj poznanega rimskega vojskovodje, ohranila v skoraj vseh jezikih v Evropi kot naslov za vladarja dežele.

Čeprav je Rim propadel na zahodu že leta 476, se je do danes ohranila njegova vojaška organizacija. Kot država in kasneje imperij, je bil brez večjega tekmeca več stoletij prav zaradi te učinkovite vojske, ki je v času Avgusta postala profesionalna. Ta profesionalna vojska je bila zelo podobna današnjim vojskam, saj je temeljila na uniformnosti, posebej v urjenju, organiziranosti ter definirani poveljujoči strukturi in možnosti napredovanja.²

Po legendi je bil Rim ustanovljen leta 753 pr.n.š na bregovih reke Tibere. Bil je majhna mestna država na apeninskem polotoku in je potreboval nekaj stoletij preden je prevladal na celotnem polotoku. Temu uspehu je botrovala že prej omenjena vojska in volja vseh prebivalcev Rima podrediti se vojaškemu cilju. Rim je bil mestna država, ki je spremenil svoje metode vojskovanja, če je bilo potrebno. Tako se je iz začetne hoplitske ureditve rodila znana Rimska legija.

Začetki rimskega vojskovanja niso popolnoma jasni, vendar se je rimska vojska sprva vojskovala v obliki falange. Ta način je bil prenesen iz Grčije, možno da preko Etruščanov. Čeprav je bil ta način vojskovanja uspešen v Grčiji, ta ni bil učinkovit na Apeninskem polotoku in vsekakor ni pripomogel k večji rimski ofenzivnosti. Nekje na začetku 3. Stoletja pr.n.š so Rimljani prešli na tako imenovani Polybijski sistem legije.³

Polybijska legija je bila sestavljena iz okrog 4,200 pešakov in 300 konjenikov in se tudi imenuje manipularna legija, saj je bila osnovna enota v legiji manipel. Najbogatejši v rimski državi so bili konjeniki in so bili razdeljeni na 10 trum, ki so bile razdeljene na 3 desetine. Pehota je bila razdeljena na lahko in težko pehoto. Težka pehota se je še naprej razdelila na tri dele s po 10 manipli. V manipulu je bilo od 120 do 160 mož, razdeljenih v dve centuriji s po 60 do 80 možmi. Vsaki centuriji je poveljeval centurion. Centurion je bil zelo izkušen borec, ki je bil tudi dober voditelj in izredno stabilna osebnost. Vedno je poveljeval z zgledom, zato tudi ni čudno, da je bil odstotek ubitih centurionov zelo velik. Lahki pehotniki so se imenovali velites. Bilo jih je okrog 1,200. Vsebovali so državljane, ki so bili dovolj premožni, da so bili všteti v census za vojsko, vendar prerevni, da bi si kupili opremo in tudi iz državljanov, ki so bili premladi, da bi služili v težki pehoti. Težka pehota je bila razdeljena na hastate, princepse in triarije. Hastati so bili najmlajši možje, ki so dosegli omejitve za vstop v težko pehoto. Bili so v prvih bojnih vrstah. Bili so v poznih najstniških ali zgodnjih dvajsetih letih. Princepsi si bili v liniji za hastati in so bili v najboljših letih, med poznimi dvajsetimi in zgodnjimi tridesetimi leti. Tako hastatov kot princepsov je bilo po 1,200. V zadnji liniji so bili triarii, ki so bili najstarejši in najizkušenejši

---

¹ Adrian Goldsworthy, *Roman Warfare* (London: Smithsonian Books, 2000), 24.

² *Ibid*, 26.

³ Ta sistem se imenuje po piscu Polybiju, ki je opisal ta sistem.

vojaki. Za razliko od hastatov in princepsov, ki so bili oboroženi s kratkim mečem⁴ in dvema sulicama⁵, so oni imeli daljšo sulico, kar kaže na to, da je bila rimska pehota včasih falanska. Triarii so posredovali v bitki le v trenutkih, ko je bila bitka že blizu poraza in so bili oni zadnja obramba pred popolnim razpadom organizacije in vsesplošnega bega. Za njimi so se razbite enote lahko reorganizirale in ponovno napadle ali pa se organizirano umaknile.⁶

Ta razvoj rimske vojske je bil nujen, če je rimska država hotela osvojiti ves polotok saj s hoplitsko vojsko, ki se je morala bojevati na ravnem terenu, to ni bilo mogoče. Vojskovanje s Samniti je namreč terjalo enote, ki so se bile sposobne bojevati se mobilno in na gorskem terenu. Samniti se namreč niso bojevali po hoplitsko, ampak bolj nekonvencionalno. Če so se Rimljani hoteli kosati z njimi in preprečiti izgube in poraze, so morali reorganizirati vojsko tako, da se je lahko bojevala z vseh strani, česar pa hoplitska vojska ni bila zmožna narediti. Čas, ko se je Rimska vojska reorganizirala sovpada s časom, ko so bili Samniti dokončno poraženi.⁷

Z razvojem in spremembo rimske vojske iz falange v legijo, se je tudi spremenila taktika vojske. Ko je bila rimska vojska v falangi se je bojevala v dolgi strnjeni vrsti, ki ni dopuščala možnosti iniciative in velikih taktičnih premikov. Legija je sprejela drugačno taktično postavitev, triplex acies. To je bila formacija, kjer je težka pehota sestavljala tri bojne linije, z velitesi v ospredju z nalogo da dražijo nasprotnika in mu preprečijo, da bi napadel rimsko vojsko, ko se je razvijala. Ta formacija je bila zelo odprta in je dopuščala prehodnost linij. Čeprav se je zdelo da bi to odprtost linij lahko izkoristili sovražniki, da bi napadli prvo vrsto v bok, to ni bilo mogoče, saj je bilo več kot polovica rimske vojske v rezervi in bi hitro preprečila kaj takega. V tej formaciji je bila zelo pomembna iniciativnost centurionov in ostalih poveljnikov. Za razliko od falange, kjer so poveljniki večinoma spodbujali svoje vojake, so centurioni lahko izvajali taktične manevre.

V bitki pri Cynoscephalaeji, sta se spopadli rimska vojska in makedonska falanga, ki je takrat veljala za najboljšo vojsko v Evropi. V spopadu je bilo najprej videti, da bo falanga zmagala, saj je potisnila rimske enote nazaj. Vendar se to ni zgodilo na vsej liniji in je povzročilo, da se je falanga razbila v manjše enote, ki so pa bile zelo ranljive. Ko so to opazili, so centurioni iz rezervnih enot zbrali razpoložljive maniple in napadli falango v boke in hrbet. Ker je bila falanga narejena tako, da se je lahko borila samo v eno stran, je ta hitro razpadla. S tem manevrom se je odločila bitka in tudi vojna, po kateri je Rim postal tudi glavna sila v Grčiji in Makedoniji.⁸

V tej bitki se dobro vidi prednosti nove Rimske ureditve pred tradicionalnimi grškimi in makedonskimi falangami. Rimska legija je bila dosti bolj fleksibilna in je dopuščala izvedbo različnih manevrov tudi brez odobritve in povelja generala. Rimska legija je tudi imela veliko rezerv, kar ji je omogočalo manevriranje. S tem, ko so najprej poslali hastate v bitko z nasprotnikovo vojsko so jo s tem manevrom utrudili, ter tako nevtralizirali njeno napredovanje. Nato je poveljnik poslal v boj sveže in spočite princepse. Ti so se spopadli z utrujenimi sovražnimi vrstami in so jih v večini bitk potisnili nazaj in tudi premagali. Treba je poudariti, da so bili princepsi najizkušenejši možje v rimski vojski in zato tudi zelo učinkoviti.

⁴ Kratki meč, ki so ga Rimljani imenovali gladius ali španski meč, so Rimljani prevzeli od Španskih plemen.

⁵ Pilum je bila sulica za metanje. Hastati in princepsi so imeli vsak po dve sulici, eno težjo in drugo lažjo. Ko sta sulici zadeli v tarčo sta se prelomili in tako onemogočili sovražniku, da bi jih uporabil proti Rimljanom.

⁶ Adrian Goldsworthy, *The Complete Roman Army* (London: Thames & Hudson, Inc., 2003), 26-30; glej tudi Goldsworthy, *Roman Warfare*, 49-51.

⁷ Rajko Bratož, *Rimska zgodovina - 1 Od zacetkov do nastopa cesarja Dioklecijana* (Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2007), 60-61.

⁸ Goldsworthy, *Roman Warfare*, 57-59.

Bitka pri Cynoscephalaeji se je zgodila kmalu po koncu Druge punske vojne. V vojski, ki je odšla na pohod proti Makedoniji so služili večinoma veterani punske vojne, ki so bili izjemno izkušeni. Zato je bila ta vojska izjemno učinkovita, kar je pokazala omenjena bitka. Vendar je bil izid te bitke rezultat več kot desetletnega boja proti Hannibalu s številnimi ponižanji, še posebno v bitki pri Kanah.

Če se je zgodilo, da je bila rimska vojska poražena, se je lahko umaknila v svoj utrjen tabor. Vsaka legija je vsako noč na pohodu zgradila utrjen tabor, v katerem se je lahko spočila brez kakršnekoli bojazni, da bi jo sovražnik napadel nepripravljeno. Tabor je bil narejen tako, da je bilo med zidom in prvim šotorom dovolj prostora, da šotorov ni mogla doseči nobena puščica. Enako je ta prostor omogočal Rimljanom, da so se zbrali in organizirali brez nadlegovanja sovražnika in ga nato napadli z vso svojo močjo. Rimska vojska se ni nikoli borila na obzidjih v tem obdobju, saj so menili, da je takšen način bojevanja strahopetno in nečastno dejanje. Poleg tega je bila rimska vojska najučinkovitejša na odprtem polju, kjer so prišli do izraza njihova izurjenost, disciplina in organiziranost.⁹

Naslednja velika transformacija rimske vojske je sledila s konzulom Marijem, ki je reorganiziral vojsko in iz nje napravil profesionalno vojsko.¹⁰ Pri tej reorganizaciji so odigrali odločilno vlogo zunanji in notranji vplivi v Rimu. Druga polovica drugega stoletja pr.n.š. je bila izredno slaba za Rimljane. Njihove vojske so konstantno izgubljale v Španiji, Numidiji, Afriki, in Makedoniji, to je kazalo na slabo pripravljenost vojske. Izkušnje iz druge punske vojne so bile izgubljene in Rimljani so pozabili, da je zmaga v vojni odvisna od skrbne priprave in urjenja vojske. Bili so preveč samozavestni vase in so si predstavljali, da bodo zmagali samo s tem, da se bodo njihove vojske pojavile na bojišču. Zaradi tega so v boj poslali neizurjene legije in poveljnike, ki so si tak položaj v vojski kupili. Čeprav so Rimljani zmagali v vseh teh vojnah, so se te vojne zavlekle in terjale veliko žrtev. Najhujši poraz so jim prizadejali Germani pri Arausiji leta 105 pr.n.š. Ta poraz je bil primerljiv s porazom pri Kanah.¹¹

Reorganizacija rimske vojske v profesionalno vojsko je bil najpomembnejši dogodek v rimski zgodovini. Vojsko, ki je bila pred tem milica, ki je služila vsako bojno sezono in se nato vrnila domov, je zamenjala profesionalna vojska. Ta vojska je ustvarila veliko Rimsko državo in jo tudi na koncu pogubila. Vojaki so postali zvesti zmagujočim generalom, ki so jim omogočili plenjenje in bogastvo. Ti generali so nato napadli Rim in pričeli serijo državljanskih vojn, ki so se končale šele z vzpostavitvijo principata pod Avgustom. Tako se je začel rimski mir "Pax Romana." Ta je trajal vse dokler so bili vojaki zvesti cesarju. Ko so cesarji izgubili zvestobo vojakov, je sledila vrsta državljanskih vojn, ki so potekale do konca Zahodno Rimskega cesarstva s kratkimi obdobji miru.

2.1 TAKTIKA

Taktika Rimske vojske je bila odvisna predvsem od dveh faktorjev: notranjih in zunanjih razmer. K taktiki je od teh dveh imela več vpliva notranja politika in stanje v državi. Tehnologija se je spreminjala, vendar ne tako drastično v vseh letih obstoja Rimske vojske, da bi močno pripomogla k razvoju taktike.

---

⁹ Goldsworthy, *The Complete Roman Army*, 33.

¹⁰ Čeprav se zasluge za profesionalno vojsko pripisujejo Mariju, se je ta transformacija dogajala postopno. Mariju se zasluge pripisujejo zato, ker je on prvi opisan, da je uporabljal ta sistem.

¹¹ Goldsworthy, *The Complete Roman Army*, 47-48.

2.1.1 Od hoplitske vojske do manipularne legije

Že v zgodnji zgodovini Rima se vidi rimska miselnost in domiselnost. Rimljani so od Etruščanov prevzeli hoplitski sistem oborožitve in taktike.¹² Meščani so se z ramo ob rami borili proti nasprotnikom. To je bil radikalen poseg v taktiko Rimljanov saj so se pred tem bojevali v plemenski ureditvi. To jim je omogočilo premoč nad sosedi, ki so si jih počasi podredili. Nato so se Rimljani širili bolj in bolj stran od relativnih ravnin, ob katerih leži Rim. Tam so naleteli na svoje najhujše nasprotnike, Samnite. Ti so živeli v hribovskih in gorah katere niso bile prijazne do hoplitske taktike. Zaradi tega so Rimljani doživljali neuspehe.¹³

Kadarkoli so Rimljani doživljali poraze so se pojavila trenja med njimi. To je resno destabiliziralo njihovo državo in zmožnost branjenja. Notranji spori so že velikokrat pred Samnitskimi vojnami pretresli in skoraj zrušili Rimsko državo.¹⁴ Zato so morali poiskati drugačen način za doseg zmag, ne glede na to kaj so morali kopirati od nasprotnika ali izboljšati v svojih vrstah.

Vendar ni bila samo skrb za stabilnost države edino, kar je povzročilo, da so Rimljani spremenili taktiko in tudi oborožitev, če je bilo treba. Rim je bil vojaska država v kateri je zmaga v vojni in bitkah pomenila vse. Rimljan ni imel pravice biti na vodilni položajih v državi, če se ni izkazal v vojnah. Zato so tudi poveljniki zelo težili k temu, da bi bila rimska vojska kar se da učinkovita.¹⁵ Enako se je zgodilo v Samnitski vojni. Rimljani so prešli iz hoplitskega načina bojevanja v manipularni sistem. Taktika se je spremenila, da bi lahko Rimljani premagali Samnite na neravnem terenu. To se je tudi zgodilo v Tretji Samnitski vojni. Ker je bil ta način bojevanja zelo učinkovit, so ga Rimljani obdržali saj je bilo v Italiji še veliko drugih ljudstev, ki so jih morali premagati. Ta agresivnost je Rimljanom zelo pomagala in je ohranjala notranji mir, saj so se posvetili zunanjim problemom in njihovim obrambnim vojnem.¹⁶

Rimski usephi na vojaškem področju so se nadeljevali po Samnitskih vojnah. Kljub velikim izgubam v Prvi punski vojni so Rimljani zmagali v njej s pomočjo njihove nove mornarice. Vendar pa so doživeli velik šok z Drugo Punsko vojno. Hannibal je šel s svojo vojsko skozi Alpe in popolnoma presenetil Rimljane. Vendar je Scipio starejši odpeljal svojo vojsko proti Hannibalu in tam je sledila prva bitka, ki je nakazala prihodnost. Obe vojski sta se srečali pri Placenti, ko sta bili na izvidovanju. Scipio je postavil svoje suličarje in galsko konjenico spredaj, rimske vojake in zaveznike (alae) pa je postavil v drugo linijo za podporo. Hannibalova kartaginska konjenica s suličarji je bila v centru, numidijska konjenica na bokih. Rimski suličarji so zbežali, takoj, ko se je začela bitka. Upali so, da se bodo rešili v drugi liniji. Zato je tam vladala začetna zmeda, vendar se je vse hitro stabiliziralo. Tu se je pokazala Hannibalova taktika. Njegovi numidijski konjeniki so napadli Scipia v hrbet in povzročili beg Rimljanov. Tu se je zelo nazorno pokazalo, da je kartažanska konjenica boljša.¹⁷

Hannibal je zmagal tudi pri Trebii, kjer je izkoristil agresivnost rimskega poveljnika Sempronija in ga zvalil v past. Padlo je veliko Rimljanov in zdelo se je, da bo Hannibal kmalu napadel Rim.

---

¹² Ibid, 24.

¹³ Goldsworthy, *Roman Warfare*, 44-45.

¹⁴ Livy, 2.23.

¹⁵ To se lepo vidi v primeru Sule in Pompeja. Sula je bil zaslužen, da je ujel Numidijskega kralja in tako koncal vojno. Pompej je bil pop rodu plebejec, vendar se je povzpel na sam vrh v Rimu zaradi svojih sposobnosti in zmag.

¹⁶ Goldsworthy, *Roman Warfare*, 44-45.

¹⁷ Livy, 21.46-47.

Vendar ga ni. Pozimi je plenil po mestih in podeželju, kjer ga rimska vojska ni mogla ustaviti.¹⁸ Nato je iz zasede uničil vojsko konzula Flaminiusa pri jezeru Trasimene. Senat je zaradi te katastrofe izglasoval Fabija za diktatorja.¹⁹

Fabij se ni hotel spopasti s Hannibalom in je uporabil taktiko izčrpavanja Hannibala, saj mu je bil vedno za petami in ni dovolil njegovim nabiralcem hrane nobenega počitka. Za to taktiko, ki je bila pozneje poimenovana Fabijanska taktika, se je odločil zaradi porazov proti Hannibalu. Očitno mu Rimljani niso bili kos taktično, zato se ga je odločil izstradati. Rimljani so imeli dovolj virov in mož za takšno vojno, Hannibal pa ne. To je Fabij vedel. Temu so zelo nasprotovali v Rimu, njegovo taktiko so imeli za strahopetno. Po šestih mesecih so izvolili dva konzula, Varra in Paullusa in ta dva sta šla takoj v akcijo.²⁰

Zbrala sta ogromno vojsko in sta sledila Hannibalu do Cannae. Tam so je odvila bitka, ki je sinonim za popolno bitko in dvojno obkolitev. Hannibal je svoje enote postavil v obliki polmeseca, saj je vedel, da bodo Rimljani napadli s pehoto v sredini. Na sredini je imel najslabše enote, za katere je vedel, da se bodo pod pritiskom začeli umikati. Na straneh pa je imel elitno afriško pehoto, na bokih pa konjenico. Načrt je bil, da španska in galska konjenica na levem krilu, ter numidijska konjenica na desnem krilu premagata rimsko konjenico in nato napadeta pehoto z boka. Vse je šlo po načrtu. Rimska pehota je potisnila kartaginski center nazaj. Afriška pehota na straneh je vzdržala in potisnila rimsko pehoto še bolj skupaj. Tudi sredina kartaginske linije se ni več umikala. Kartaginska pehota je bila konkavne oblike in je s tem napadla Rimljane z boka, medtem ko je kartažanska konjenica opravila z rimsko konjenico in jo napadla s hrbtna. Poraz je bil popoln in le redki Rimljani so ušli pokolu.²¹

Po tej bitki so Rimljani odklanjali odprte spopade in so rajši igrali na dolgo vojno izčrpavanja ter napredovali na drugih bojiščih. Nesposobnost ostalih kartaginskih generalov je pripeljala do tega, da je moral Hannibal leta 203 pr.n.š. odpluti v Afriko, da bi branil svojo deželo. Leta 202 pr.n.š. je izgubil v bitki pri Zami proti Scipiu mlajšemu, ki je uporabil Hannibalovo taktiko proti njemu samemu. S to bitko se je tudi končala Druga punska vojna saj je Kartagina prosila za mir.²²

Po Drugi Punski vojni se je Rim zapletel v vojne v Ahaji in s svojo taktično spretnostjo in fleksibilnostjo, kot je bilo že zgoraj povedano, zmagal in si podredil ves grški svet. Teh petdeset let od zmage nad Kartagino in do Numidijske vojne veljajo za izjemno uspešne v rimski zgodovini. Rim si je v teh letih pridobil veliko ozemlja in zaveznike.

Ta hiter vzpon Rima in preživetje med drugo Punsko vojno ne bi bil mogoč, če ne bi bil Rim stabilen in trden. Namreč prebivalstvo v Rimski državi je bilo združeno proti zavojevalcem Kartažanom in se ni pustilo razdvojiti kot je upal Hannibal z nekaj majhnimi izjemami. Niti rimski zavezniki se niso pustili zavesti s Hannibalovimi začetnimi zmagami in so ostali zvesti Rimu.²³ Tu se kaže velika povezanost Rima z njegovimi zavezniki, ki jih je vse premagal v vojnah in jih prisilil k zavezništvu. Izjemna stabilnost Rima tudi v času hudih porazov v tem obdobju je omogočila zmago Rima v vseh vojnah, ki jih je bil ne glede na izgube.

---

¹⁸ Livy, 21.57.

¹⁹ Livy, 22.9.

²⁰ Livy, 22.12, 22.29.

²¹ Livy, 22.46-50.

²² Livy, 30.29.

²³ Bratož, 80.

Ta globoka trdnost v samem Rimu je tudi omogočila takojšen začetek nove vojne proti Makedoniji po koncu Druge Punske vojne. Makedonija je bila zaveznica Kartagine v času najhujših Rimskih porazov. Tega Rimljani niso mogli preboleti in so, takoj ko so lahko, poslali vojsko v Makedonijo, ki so jo premagali. To je tudi potrdilo premoč legijske ureditve proti falangi, saj so Rimljani odločilno zmagali.

2.1.2 Profesionalna Vojska

Po zmagi nad Kartagino in Makedonijo je bil Rim najmočnejša država v Mediteranu. Vendar pa to ni bilo zagotovilo za zmage v vojnah. Nesposobnost poveljnikov in njihova podkupljivost sta povzročili niz izgub Rimljanov v Španiji, Afriki in Italiji. Teh izgub Rimljani niso mogli več prenašati saj niso imeli več dovolj rekrutov za nove legije. Tu se je nato pojavila ideja konzula Marija o ustanovitvi profesionalne vojske. S tem je rešil potrebo po vojakih saj je dovolil vstop v Rimsko vojsko vsem državljanom Rima. S prostovoljci, ki jih je lahko uril brez milosti, saj so se sami javili, je premagal Jugurto v Afriki in Germane v severni Italiji.²⁴

S tem se je tudi taktika vojske malo spremenila. Glavna manevrirna enota je postala kohorta, ki jo je bilo lažje obvladovati kot pa vse posamezne maniple. Sedaj so poveljniki uporabili vse svoje enote saj niso več imeli vojske razdeljene na več vrst. S to vojsko so Rimljani prišli do največjih meja svoje države.

Tukaj pa se pojavi problem profesionalne vojske. Uspešni generali si pridobijo preveč vpliva in lahko povzročijo državljansko vojno, kot sta to storila Sula in Cezar. Vendar pa je bila z izjemo državljanskih vojn ta vojska izjemno uspešna, kar se je pokazalo v Cezarjevih kampanjah v Galiji. Ko so Cezarja presenetili (povej o tisti bitki, kjer so njegovi poveljniki prevzeli pobudo).

S cesarjem Avgustom se je Rim razširil do svojih kasneje stalnih meja na Renu in Donavi. Rim je bil v tem času izjemno stabilen, državljanske vojne so bile preteklost, slava in moč Rima je konstanto rasla. Njegove legije so brez velikih naporov in problemov premagovale nasprotnike z uspešnejšo taktiko in disciplino.

Kmalu pa so naleteli na nasprotnika, ki se je Rimu resneje uprl, Germane. Ti so se zavedali, da je Rim premočan za odkrit spopad, ker so že okusili moč Rimskih legij od Cezarja naprej. Arminij, ki je uspel združiti razna Germanska plemena, je postavil zasedo trem rimskim legijam in jih je popolnoma uničil. Tu se pokaže, da so se Germani veliko naučili od Rimljanov in da se niso spustili z njimi v odprt spopad, ampak so uporabljali gverilsko taktiko. Bili so prvi po Hanibalu, ki so uničili tri celotne legije.²⁵

Po tem spopadu se je Avgust začel zavedati, da neprestano širjenje ni več mogoče in je postavil legije na meje. Legije so nehale biti ofenzivno orožje in so postali mirovniki. Tu se je začela njihova taktika spreminjati. Niso se več ukvarjali z velikimi ofenzivami, sedaj so skrbeli, da vpadi majhnih plenilskih skupin Germanov in ostalih, ne bi povzročili preveč škode. Rimska vojska je postala teritorialna sila, ki je kmalu sama postala nevarnost za Rim.

Ni bilo več vojn, ki bi omogočile vojakom, da so obogateli ali da jih je vojna popolnoma zaposlila. Stabilnost Rima je zdržala le, če so bile legije vdane cesarju. Taka ureditev je zdržala do leta 235, ko je bil umorjen cesar Aleksander Sever. Po tem ni bilo več močne osebnosti, ki bi bila sposobna omogočiti stabilne razmere v cesarstvu. Rim je padel v petdesetletno obdobje neprestanih državljanskih vojn. Noben cesar v tem obdobju ni imel pod svojo oblastjo vsega imperija. Z tem obdobjem začne kakovost rimske vojske, in s tem tudi taktika, propadati.²⁶

S temi vojnami so Rimljani izčrpali sami sebe, saj so te vojne zelo razredčile število rekrutov. Posebej pomembno pa je bilo tudi to, da vojska ni bila več tako disciplinirana in posledično tudi ni bila več zmožna uporabljati taktike iz zgodnejših let, saj se je urjenje vojske skrajšalo, zaradi

---

²⁴ Bratož, 119-122.

²⁵ Goldsworthy, *The Complete Roman Army*, 54.

²⁶ Bratož, 318.

stalne potrebe legij po novih rekrutih. Tu se tudi pojavijo razlike med uniformami in oborožitvi v sami vojski.

Legija kot taktična enota je imela zmanjšano število vojakov, okrog 1000, s tem je bila bolj mobilna in je lažje prestrezala nasprotnike, ki so plenili po imperiju. Zaradi manjšega števila vojakov je bila bolj primerna in usposobljena za manjše spopade. Legije niso bile več primerne in usposobljene za bojevanje v večjih in odločilnih bitkah, saj so se tudi generali začeli izogibati bojevanju v večjih in odločilnih bitkah, saj bi poraz v teh spopadih za generale pomenil skoraj sigurno izgubo položaja in skorajšnjo smrt. Legija je morala skrbeti za mir v cesarstvu s tem, da je preprečevala plenjenje Germanov po Rimskem cesarstvu, vendar pa je morala biti tudi sposobna se boriti proti drugim Rimljanom.²⁷

Zaradi vseh teh težav, še posebej pomanjkanja izurjenih vojakov na kratki rok, so Rimljani začeli najemati Germane. To je še bolj poslabšalo položaj Rima saj je bila sedaj usoda Rima odvisna od barbarov. Rimske vojske so bile še vedno sposobne premagati barbare na odprtem, vendar pa je velika razlika med rimsko in barbarsko vojsko izginila. Barbarizacija vojske in stalne državljanske vojne sta na koncu privedla do razpada Zahodnorimskega cesarstva.²⁸

V poznejšem obdobju Rima se zelo lepo vidi povezanost med taktiko rimske vojske ter zunanji in notranji dogajanji. Državljska vojna je povzročila upad izurjenosti legije, tako kot je izčrpala bazen potencialnih rekrutov. S tem je omogočila barbarom za mejami, da so se med seboj povezali in napadli Rim bolj organizirani, tem vpdom v Rimsko cesarstvo pa se Rim ni uspel uspešno upreti zaradi državljanskih vojn. Da bi cesar lahko obdržal prestol, je sklenil dogovor, oziroma kupil zvestobo barbarov in jih uporabljal proti svojim rivalom. S tem je povzročil še globlji, večji razdor v rimski vojski. Barbari so se kmalu začeli zavedati svoje moči in so jo izrabili, tega pa rimska vojska ni bila sposobna zaustaviti in je tako rekoč razpadla v bojih z barbari.

---

²⁷ Luttwak, Edward N. *The Grand Strategy of the Roman Empire From the First Century A.D. to the Third* (Baltimore: John Hopkins University Press, 1979), 175.

²⁸ Goldsworthy, *The Complete Roman Army*, 208.

3 PRVA SVETOVNA VOJNA

Za razliko od Rimljanov in njihovih vojn, je tehnologija močno vplivala na taktiko med prvo svetovno vojno. Evropske države so se zadnjič pred Prvo svetovno vojno bojevale med leti 1866 in 1870, v vojnah za združitev Nemčije. Nemalo generalov na začetku Prve svetovne vojne je bilo veteranov vojn za združitev Nemčije. V teh pogledih se njihovo razmišljanje o taktiki ni spremenilo in so šli v vojno z enakimi zamislimi kot pred 40 leti.

Napredek v tehnologiji je prinesel strojnice, letala, boljše puške in veliko močnejšo artilerijo. To je prisililo poveljnike v spremembo taktike, saj so njihovi možje umirali v tisočih v napadih, ki so na koncu večinoma propadli. Tehnologija je prisilila pehoto, da se je vkopala v tla in napravila zapletene labirinte rovov, ki so bili varovani z vsemi možnimi preprekami, da bi preprečile nasprotniku vpad v rove.

V tej vojni je pehota juriširala na utrjene obrambne položaje. Ti so bili okrepljeni s strojnicami, topništvom in kasneje tudi z letali. To je bilo samomorilsko početje, vendar pa generali niso znali rešiti tega problema. Sami so bili daleč od bojišč v svojih štabih in so ukazovali enotam napade, ki so bili že pred začetkom obsojeni na propad.

Napad je izjemno težko uspel, saj ni bilo nobenega boka, s katerega bi bilo možno obiti sovražnika in ga napasti na njegovi šibki točki. Vsak napad je moral biti frontalni in je cilj na preboj sovražnikove linije in ne na obkolitev. Tu se je pojavil problem saj je napadalca od sovražnikove linije ločeval odprt teren nad katerim je imel popolno kontrolo oziroma pregled. To so poskušali rešiti z močnim artilerijskim ognjem pred napadom, kar pa ni pretirano koristilo napadalcem, saj je sovražnikova artilerija odgovorila takoj, ko se je napad začel in s tem dala možnost svoji pehoti, da so prišli iz bunkerjev na svoje položaje.

Če je napad uspel, je bil večji problem kako ga izkoristiti uspešen napad in pa tudi, kako zadržati osvojeno ozemlje. Problem je bil v tem, da težka oborožitev strojnice in artilerija nista napredovala skupaj z pehoto in zaradi tega nista mogla uspešno podpirati napada. Tako so enote, ki so osvojile sovražnikov položaj imele izredno težko delo. Saj so bile zelo oslABLJENE od izgub. Brez podpornega orožja so morali zadržati položaj proti premočnemu nasprotniku. Zaradi takih pomanjkljivosti so se napadi večinoma končali brez ali pa z zelo majhnimi ozemeljskimi pridobitvami, ter z veliko izgubami na obeh straneh.²⁹

Ne glede na vse taktične probleme pa je bila ena velika razlika v korist antante, Nemčija in Avstro-Ogrska sta bili obkoljeni in sta se lahko zanašali samo na svoje vire, ki pa jih je kmalu začelo primanjkovati. Zato sta težili k čimprejšnjemu zaključku vojne. Vendar pa to ni bilo mogoče z obstoječo taktiko. Nemška taktika se je zato zelo spremenila.

Nemci so puščali že pred vojno veliko taktične svobode podrejenim enotam. Med Prvo svetovno vojno pa so to še bolj decentralizirali. Nižji oficirji in podoficirji so imeli svobodo taktičnega odločanja. Dobili so misijo višjega poveljstva in so jo morali doseči. Prepuščeno jim je bilo tudi urjenje vojakov. S tem so jih lahko pripravili na nalogo kar najbolje. Druga zelo pomembna lastnost, ki je pomagala Nemcem, da so lahko spremenili svojo taktiko je bilo samoučenje njihovih oficirjev. Njihovi podoficirji so urili vojake in opravljali administrativna dela, oni sami pa

---

²⁹ Bruce I. Gudmundsson, *Stormtroop Tactics: Innovation in the German Army, 1914-1918* (London: Greenwood Publishing Group, Inc., 1995), 2-3.

so se poglobljali v taktične probleme in jih preučevali.³⁰ Za primer podajmo poveljnika sprednjega bataljona v obrambi. V svojem sektorju je imel popolno kontrolo nad svojimi enotami in okrepitevami. Če so na njegovo mesto poslali enoto za protinapad je on prevzel poveljevanje, ne glede na čin. To je veljalo enako za divizijo, ki je bila glavna taktična enota.³¹

Zadnja zelo pomembna stvar za prenavo nemške taktike pa je bil jurišni bataljon. Ta ni imel skoraj nobenega nadzora od nadrejenih in je lahko razvijal različne pristope za izpolnitev naloge. Tako je zelo pomagal k nemškemu taktičnemu napredku. Jurišni bataljoni v nemški vojski so povsem svojevrsten fenomen. Ti so bili enako tretirani kot letalci. Živel so za frontno črto v izobilju in so, ko so jih potrebovali odšli na fronto. Nemško poveljstvo jih je popolnoma uporabilo v njihovih Michael ofenzivah leta 1918. Bili so steber nove nemške taktike.³²

Nemci so ugotovili, da obsežni artilerijski ogenj bolj škoduje, kot koristi napadu. Sovražnik se je lahko pripravil na napad in pripeljal dodatne rezerve na bojišče. Namesto tega so Nemci izvedli zelo močan vendar kratek artilerijski ogenj. Temu so sledili jurišni bataljoni, ki so iskali pri nasprotniku šibko točko in jo poskušali izkoristiti. Ko so prebili nasprotnikovo linijo, so napredovali brez zaustavljanja in niso čakali na okrepitev. Njihov cilj je bil prodreti tem globlje za sovražnikovo linijo in povzročati zmedo. Ko so prebili linijo jim je sledila redna vojska. Problem ognjene moči so Nemci rešili z lahkim mitraljezom. S tem pristopom so Nemci brez velikega problema prebili antantne linije in jih prisilili v umik.³³ Problem na katerega so pa naleteli je bil kako vzdrževati tempo napada. Tega niso znali rešiti saj so enote zelo počasi napredovale in s tem so omogočile antanti, da je prerazporedila svoje enote in jih je tako pričakala pripravljena. Ta problem so Nemci rešili čez dvajset let v Drugi svetovni vojni.

Antanta pa je problem preboja poskušala rešiti s tanki. Ti so šokirali Nemce, ko so jih leta 1916, prvič uporabili na Somi. Bili so učinkoviti pri preboju linije ampak so bili prepočasni in imeli so preslab oklep oziroma zaščito za karkoli drugega. Ne glede na vse pa so omogočili antanti zmage v bitkah. Generali so tudi poskušali rešiti problem topništva kot podpore. Za razliko od Nemcev so antanti generali izračunali napredovanje svojih pehotnih enot in s tem uskladili artilerijske enote, da je artilerijski ogenj deloval kot zavesa. Artilerija je podaljševala svoje zadetke, za njimi pa je korakala pehota. S tem je antanta preprečila nemškim braniteljem, da bi prišli iz bunkerjev do svojih položajev. To sta bili dva največja taktična napredka antante..³⁴

Vendar pa so Nemci hitro odgovorili z elastično obrambo v globino namesto obrambo na liniji. Na sprednji liniji so pustili le malo sil, večino so jih imeli v rezervi v globini njihove obrambe. Ti sprednji položaji so bile točke odpora, kjer so preprečili izvidovanje in nepričakovane napade, ter da so poročali o velikih napadih in te nadlegovali, da bi jih čimbolj razbili. Nemci so postavili svoje glavne obrambne linije za sprednjimi položaji na terenu, kjer jih antantno letalstvo ni moglo opaziti in tako antantni poveljniki ne bi mogli predvideti nemških položajev. Ob pravem trenutku so izvedli protinapad in potisnili napadalce nazaj. Za ta sistem so se pripravljali oziroma urili Nemci med zimo 1916/17 in so bili leta 1917 pripravljeni.³⁵

---

³⁰ Ibid, 172-177.

³¹ Timothy T. Lufner, *The Dynamics of Doctrine: The Changes in German Tactical Doctrine During the First World War*. No. 4, (Fort Leavenworth, KS: USCGSC, 1981), 27.

³² Gudmundsson, 80-82.

³³ Lufner, 28.

³⁴ Lufner, 4-7.

³⁵ Ibid, 11-13.

Na koncu ni odločala taktika o zmagovalcu vojne, ampak logistična podpora. Antanta je bila v tem v veliki premoči, še posebno po vstopu ZDA v vojno. Centralne sile so bile premagane in ponižane ob podpisu miru. Mir v Versaillesu je bil izhodna točka za Drugo svetovno vojno.

4 DRUGA SVETOVNA VOJNA

Druga svetovna vojna je bila neposredna posledica prve. Francoski maršal Foch je rekel, ko je bil podpisan mir v Versaillesu, da "to ni mir, ampak premirje za dvajset let."³⁶ Imel je še kako prav. Prvi dve leti druge svetovne vojne zelo lepo pokažeta različne pristope držav do taktike in problema hitre zmage v naslednji vojni. Tu se zelo lepo vidijo razlike v notranji stabilnosti in tudi zunanji politiki, kakor tudi pri uporabi tehnologije, ki je zelo vplivala na taktiko pehote. Da bo to predstavljeno, kar se da poglobljeno in pregledno, bo predstavljena vsaka država posebej.

4.1 NEMČIJA

Nemška taktika v Drugi svetovni vojni je bila presenteljivo podobna tisti v zadnjih dveh letih prve. Nemčija je prevzela elastično obrambo in prebitje nasprotnikove linije. Še vedno je nemška operativa in taktika temeljila na neodvisnih enotah, ki so izpolnjevale cilje, naloge višjih poveljstev. Cilj je bil še vedno uničenje sovražnika z obkolutvijo z obeh strani, tako imenovani kesselschlacht. To pa bi omogočilo Bewegungskrieg ali manevrirno vojno. Z napredkom tehnologije je bilo to mogoče, saj so bili oklepniki kot nalašč za hitro vojskovanje, prebitje sovražnikove črte na majhnem območju in izkoriščanje tega preboja s hitrim napredovanjem v sovražnikovo zaledje.³⁷

Notranje razmere v Nemčiji so bile izredno slabe, dokler ni prišel na oblast Hitler. Ta je poenotil ljudstvo in stabiliziral sicer razdeljeno državo zaradi posledic vojne. To je tudi omogočilo vojski, da se je začela oboroževati, saj je Hitler namenoma kršil Versaillsko pogodbo in načrtoval novo vojno. Ironična stvar je, da ga svet ni ustavil

Ostale države so bile prezaposlene same s sabo. ZDA so se spet zatekle k izolacionizmu, VB in Francija sta se čutili krive zaradi ostre Versaillske pogodbe, ZSSR pa je imela svoje notranje probleme. Najhujšo katastrofo pa je prinesel črni petek 1929, ko je svet zapadel v hudo ekonomsko krizo. Ta kriza je zaposlila voditelje, ki niso bili preveč pozorni na dogajanje v Nemčiji.

Z oboroževanjem in ostalimi graditeljskimi projekti, je Hitler dvignil Nemčijo iz krize in ji omogočil blagostanje. Nemci niso nasprotovali novi vojni, saj so hoteli pridobiti nazaj svojo čast in pa ozemlje, ki jim je bilo po njihovem mnenju krivično odvzeto. Feldmaršal Manstein je odlično razložil frustracije Nemcev: "Poljski je bilo usojeno, da bo postala izvir naše grenkobe potem ko je uporabila Versaillsko pogodbo, da si je priključila nemške dežele do katerih ni imela ne zgodovinskih pravic, niti ni imela pravice do teh dežel po samoodločbi prebivalstva. Za nas vojake je bil to stres, nadloga v letih šibkosti Nemčije. Vsakič, ko smo pogledali na zemljevid, smo bili opomnjeni na naš negotov položaj. Ta iracionalna delitev mej! To pohabljanje našega naroda! Ta koridor, čigar pretrganje vezi do Vzhodne Prusije in Rajha nam je povzročalo veliko skrbi, zato lepo provinco."³⁸

---

³⁶ Ruth Henig, *Versailles and After, 1919-1933* (Routledge, 1995), 52.

³⁷ Robert M. Citino, *The German Way of War* (Lawrence, KS: University Press of Kansas, 2005), 240.

³⁸ Manstein, Field Marshal Erich von. *Lost Victories*. Edited by Anthony G. Powell. Translated by Anthony G. Powell (St. Paul, MN: Zenith Press, 2004), 24.

Z oboroževanjem in ostalimi graditeljskimi projekti, je Hitler dvignil Nemčijo iz krize in ji omogočil blagostanje. Nemci niso nasprotovali novi vojni, saj so hoteli pridobiti nazaj svojo čast in pa ozemlje, ki jim je bilo po njihovem mnenju krivično odvzeto. Feldmaršal Manstein je odlično razložil frustracije Nemcev: "Poljski je bilo usojeno, da bo postala izvir naše grenkobe potem ko je uporabila Versaillsko pogodbo, da si je priključila nemške dežele do katerih ni imela ne zgodovinskih pravic, niti ni imela pravice do teh dežel po samoodločbi prebivalstva. Za nas vojake je bil to stres, nadloga v letih šibkosti Nemčije. Vsakič, ko smo pogledali na zemljevid, smo bili opomnjeni na naš negotov položaj. Ta iracionalna delitev mej! To pohabljanje našega naroda! Ta koridor, čigar pretrganje vezi do Vzhodne Prusije in Rajha nam je povzročalo veliko skrbi, zato lepo provinco."

Učinkovitost nemške taktike se je pokazala ob napadu na Poljsko. Nemška vojska je v pičlih šestih tednih popolnoma razbila poljsko vojsko in jo prisilila k predaji. Nemški vojski je uspelo to, kar ji v Prvi svetovni vojni ni. Popolnoma so obkolili poljske enote z napadom s treh strani. Tokrat so prebili poljsko linijo z oklepni enotami in te so nadaljevale s prodorom globoko v sovražnikovo zaledje, kjer so povzročali pravi kaos v komunikacijah in poveljevanju. Njim so sledile mehanizirane in motorizirane enote, ki so končale obkoljevanje poljskih enot in pripravile kesselschlacht. Ob tem so jim močno pomagale letalske enote, ki so z svojo zračno podporo popolnoma uničile sovražnikove utrjene položaje ter komunikacije in omogočile oklepni enotam lažje napredovanje.³⁹

Čeprav so Nemci zmagali na Poljskem, so opazili, da njihove oklepne enote niso dovolj dobre, še posebej njihovi tanki, Panzer I in II. Te so poskušali v naslednjih mesecih zamenjati, pred napadom na Francijo. Njihove oklepne in motorizirane enote niso bile popolnoma popolnjene, ko so napadli. Napad je bil izjemen uspeh, saj so v šestih tednih popolnoma uničili francosko in britansko vojsko ter prisilili Francijo k podpisu miru. Tako hitra zmaga je bila možna zaradi taktike, ki so jo uporabili in je bila enaka kot pri napadu na Poljsko.

Pri napadu na Francijo je bil izjemno pomemben čas napada. Nemci so morali hitro napredovati, če so hoteli imeti možnosti za zmago. Izjemno hitro napredovanje oklepnih enot, so zakrile njihovo majhno število (le 10 divizij) in izjemno dinamično poveljevanje Nemških generalov (Rommel, Guderian), je Nemcem omogočilo zmago. Napad bi bil lahko preprečen in uspešno zaustavljen, če bi bili francoski generali taktično bolj usposobljeni in tudi, če bi bili generali bolj sposobni in samoiniciativni.⁴⁰ Rommel, ki je poveljeval 7. tankovski diviziji in so jo poimenovali tudi divizija duh, ki je s svojo divizijo najhitreje napredoval in lepo povzame, kako hitro so napredovali: "Kakšne 3 milje severozahodno od Philippevilla smo na kratko izmenjali ogenj s Francozi, ki so bili na hribu in v gozdu južno od Philippevilla. Naši tanki so se bojevali med premikom, z njihovimi cevmi usmerjenimi levo, in sovražnik je bil hitro utišan... streljali smo tudi v gozdove, ko smo se peljali mimo."⁴¹ Ta izjava kaže, da so se tanki le redko ustavljali in so s sovražnikom opravili večinoma, kar mimogrede v premiku in pustili ostanek pehoti, ki je sledila.

22. junija 1941 so Nemci napadli SZ. Presenečenje je bilo popolno. Nemške oklepne in mehanizirane enote so s svojo taktično premočjo brez problema razbile Sovjetske enote in napredovale izjemno hitro. Mansteinov korpus je napredoval tako hitro, da je pustil vse ostale enote daleč za seboj in zavaroval mostove čez reko Dvino pri Dvinsku. "Sedaj, točno štiri dni in

---

³⁹ Erwin Rommel, *The Rommel Papers*. Edited by B.H. Liddel-Hart. Translated by Paul Findlay (New York: De Capo Press, 1953), 4-6.

⁴⁰ Ibid, 4.

⁴¹ Ibid, 15.

pet ur po ničnem času, smo opravili neprekinjeno napredovanje dolgo 200 milj skozi sovražnikovo ozemlje... Seveda je bil položaj korpusa zelo nevaren. 41. Panzer korpus in preostala 16. Armada našega levega krila, je bila 60 do 100 milj za nami. Med njimi in nami je bilo več Sovjetskih korpusov, ki so se umikali do Dvine. Ne samo da moramo narediti vse v naši moči, da preprečimo nasprotniku, da bi nas potisnil iz severnega dela Dvine, moramo tudi zavarovati južni del.⁴² Nemška taktična in operativna premoč se je pokazala in ne glede na to, da so Sovjeti bili na utrjenih položajih ali za rekami, so jih Nemci premagali s skupnimi oklepni in letalskimi enotami.

Vendar pa se je to spremenilo pozimi leta 1941, ko so Sovjeti napadli in so se Nemci morali braniti. Čeprav so ohranili taktiko elastične obrambe, jih je Rdeča armada premagala in jim prebila linijo, tako da so se morali Nemci začeti umakniti. Glavni problem so bila Hitlerjeva vztrajanja, da se brez boja ne preda niti ped zemlje.⁴³ Tako so se morali Nemci bojevati na za njih slabem terenu in tudi niso mogli popolnoma uporabiti elastično taktiko, saj s Hitlerjevimi nemogočimi ukazi ni bilo mogoče uporabljati elastične obrambe. To je izredno frustriralo Nemške generale, saj so vedeli, da so nemške enote boljše od sovjetskih, vendar jih niso mogli uporabiti pravilno, zaradi Hitlerjevih nesmiselnih ukazov, da bi to lahko dokazali.

Ofenziva leta 1942 je pokazala, da je nemška vojska bila zmožna popolnoma premagati sovjetsko. Nemci so hitro prišli do mesta Stalingrad, vendar so bili tu zaustavljeni pri urbanem bojevanju. S tem so dali Rdeči armadi čas, da je pripravila ofenzivo Uranus in obkolila 6. armado. Kljub poskusu rešitve, to ni bilo mogoče zaradi Hitlerjevih ukazov, da mora 6. Armada za vsako ceno ostati v Stalingradu. Nemška vojska je morala preiti v defenzivo zaradi nove ofenzive Rdeče armade.

Sedaj so morali Nemci poiskati defenzivno taktiko, ki bi delovala. Problem je bil v tem, da so imeli premalo enot, da bi lahko imeli neprekinjeno bojno linijo in elastično obrambo v globino. Zato so morali poveljniki improvizirati in izvajati polovično obrambo, odvisno od tega kakšna je bila situacija. Problem pri improvizaciji je bil spet Hitler, ki se je načeloma strinjal z elastično obrambo, vendar je zahteval, da se Sovjete zaustavi na sprednji obrambni črti. Zaradi tega se je tudi vnela debata o tem, kako uporabiti oklepnike pri defenzivi. Pehotni oficirji so jih hoteli imeti na voljo na liniji, oklepni oficirji pa so jih hoteli imeti centralizirane, da bi posredovali v primeru velikega preboja. Hitler tega problema ni znal rešiti in je postal s tem, ta problem še bolj problematičen.⁴⁴

Nemška defenzivna taktika do leta 1943 je temeljila predvsem na improvizaciji, saj so bile njihove doktrine že zastarele in neuporabne na vzhodu. Ravno zaradi zbeganih Hitlerjevih ukazov, za postavitve obrambe, so morali nižji oficirji pogosto improvizirati in prilagajati obrambo trenutni situaciji. Tako, da je bila v redko katerem odseku nemške linije obramba izvedena na enak način.⁴⁵

Leta 1943 so Nemci še zadnjič poskušali z ofenzivo na vzhodu, z operacijo Citadela, spremeniti potek vojne v svojo korist. Cilj te operacije je bil zavzetje mesta Kursk in Orel ter uničenje dobrega dela sovjetskih tankov in mož. Izvedba operacije pa je bila preložena večkrat zaradi novih tankov Panther in Tiger. Hitler je upal da bodo ti tanki izjemno pomagali Wehrmachtu.

---

⁴² Von Manstein, 184.

⁴³ Timothy A Wray, *Standing Fast: German Defensive Doctrine on the Russian Front During World War II Prewar to March 1943*. Research Survey N o. 5 (Fort Leavenworth, KS: USCGSC, 1986), 95.

⁴⁴ Ibid, 175.

⁴⁵ Ibid, 173, 174.

Vendar je zaradi teh dveh mesecev odloga, od maja do julija, uspelo Sovjetom zgraditi dovolj močno obrambo, ki je tudi boljša nemška taktika in enote niso bile več zmožne prebiti. V tej ofenzivi so Nemci izgubili ogromno število tankov in mož, ki jih niso bili več sposobni nadomestiti.⁴⁶

Od te ofenzive naprej so bili Nemci v stalni defenzivi na vzhodni fronti, z vse bolj paranoičnem Hitlerjem na čelu vojske, ki ni pustil svojim generalom več dihati. Zato so bili generali zelo nezadovoljni, vendar se je le redkokateri general upal kaj reči. Eden od teh je bil Manstein, ki mu je poslal pismo v katerem je zahteval svobodo in rekel Hitlerju, da "dokler ostanem na svojem položaju, moram imeti možnost misliti s svojo glavo."⁴⁷

Enake problem so imeli generali ob invaziji na Normandijo. Zaradi Hitlerjevega ukaza, da so vse oklepne enote pod njegovim poveljstvom, von Rundstedt ni smel premakniti oklepnih enot do Normandije, kjer bi te imele dobre možnosti premagati zaveznike. Ironija je bila v tem, da je Rundstedt poslal zahtevo o premiku svojih enot v Hitlerjev štab, vendar ga nobeden od njegovih pribočnikov ni želel, oziroma upal zbuditi. Tako je minilo šest ur preden je Hitler dovolil premik oklepnikov.⁴⁸

Enako kot z oklepniki je narekoval z obrambo. Niti ena ped zemlje ni smela biti prepuščena zaveznikom. To je sicer delovalo v bocage pokrajini in s to taktiko so Nemci prizadejali ogromne izgube zaveznikom, kljub temu, da so imeli zavezniki izjemno premoč. Problem pa se je pojavil, ko so Američani prodrli skozi bocage in Hitler ponovno ni dovolil umika. Zavezniki so imeli izjemno možnost, da bi popolnoma obkolili vse enote v Normandiji. Vendar so se številne enote še pravočasno umaknile iz t.i. Falaisove luknje, čeprav se je nemalo število Nemcev moralo predati zaradi obkolitve.⁴⁹

Ko so zavezniki prispeli pred Ren in Siegfriedovo linijo, so poskušali z operacijo Market Garden izsiliti konec vojne pred letom 1945. Ta akcija je bila že od začetka obsojena na polom, saj so Nemci prestregli popoln operacijski načrt in so vedeli, od kod bo napad prišel. Ko je res prišlo do napada, so imeli na tem območju Nemci 9. in 10. SS tankovsko divizijo, ki sta napadli maloštevilne zaveznike in s tem preprečili njihovo napredovanje.⁵⁰

Tako so se ofenzive zaveznikov končale. Vendar pa je imel Hitler v mislih novo ofenzivo proti zaveznikom. Skozi Ardenske gozdove je misli napasti in zavzeti pristanišče Antwerpen ter obkoliti Ameriško 12. Armadno skupino. Problem je bil v tem, da nihče od oficirjev, ki so izvajali napad ni o tem vedel nič. Štiri dneve pred napadom so šele dobili ukaz. To jim ni omogočilo dobrega izvidovanja niti prepotrebnih vaj niso mogli opraviti. Tako, da je bila ta ofenziva že od vsega začetka obsojena na propad. Ne glede nato, da se je začela dobro, saj so taktično boljši Nemci prebili zavezniško linijo, kjer takega napada niso pričakovali, vendar so zaradi medsebojne neusklajenosti izgubili odločilne dneve. To, da niso osvojili mesta Bastogne je bilo odločilnega pomena, saj se je tam zadrževal celotni korpus. Tu se je videla slaba pripravljenost na ofenzivo, saj Nemci niso bili dobro pripravljeni za usklajeni napad.⁵¹

---

⁴⁶ Von Manstein, 443-449.

⁴⁷ Von Manstein, 453.

⁴⁸ Richard Holmes ed, *Battlefield: Decisive Conflicts in History* (Oxford: Oxford University Press, 2007), 245-249.

⁴⁹ Ibid, 249-250.

⁵⁰ Ibid, 250

⁵¹ Ibid, 251-252.

Čeprav je ofenziva propadla, se Nemci na Hitlerjev ukaz niso smeli več umakniti na boljše položaje in ohraniti svojo bojno moč. Tako so jih lahko zavezniki napadli v bok in postopoma uničili njihove oklepne enote ter se pripravili na leto 1945 in naslednjo ofenzivo.

Tu se vidi problem Hitlerjevega nezaupanja do vojske in še posebej do svojih generalov. Hitler jim ni nikoli zaupal in jih ni maral, saj jih je imel za vzvišene in nevredne njegovega zaupanja. Po atentatu nanj leta 1944, pa ni več zaupal nikomur. S tem je obsodil sebe in nemško vojsko na popolni propad.

4.2 VELIKA BRITANIJA

Velika Britanija je imela veliko prednosti pri moderniziranju svoje vojske in taktike pred Nemčijo. Imela je teoretika Liddel Harta, ki je zelo zagovarjal uporabo tankov v ofenzivne namene. Vendar ga Britanci niso hoteli poslušati in so se raje osredotočili na prenavljanje svoje mornarice in letalskih enot. Za razliko od Britancev so Nemci vzeli v poduk Liddel Hartovo teorijo in jo prilagodili svojim potrebam.

Tako kot vse dežele, se je Britanija soočala z ekonomsko krizo, kar je še bolj oklestilo obrambni proračun. Ne glede na vse pa je pričakovala, da se bo naslednja vojna bila podobno, če ne celo enako kot Prva svetovna vojna. V Francijo je poslala ekspedicijski korpus in pomagala Francozom, da bodo prevzeli večino trpljenja v vojni. S svojo mornarico pa naj bi izvajala blokado Nemčije in bi jo s to strateško potezo porazila.

Ob tem se Britanija ni veliko ukvarjala s problematiko spremembe taktike. Dodaten problem je bil njen oficirski zbor, saj je še vedno deloval zelo okrnjeno in ni bilo dovoljeno, oziroma dopuščeno veliko inovativnosti in prilagodljivosti situaciji nižjim oficirjem. Ta sistem je bil zmagovit v prejšnji vojni zato Britanci niso videli potrebe po spremembi. Vendar so kmalu doživeli šok.

Ob napovedi vojne Nemčiji, so Britanci poslali ekspedicijski korpus v Francijo in bili pripravljeni, da bodo šli v Belgijo takoj, ko jo bodo Nemci napadli. Predvidevali so nov Schlieffnov načrt, ki ga je Nemčija že uporabila v Prvi svetovni vojni. S francoskimi enotami bi se povezali z Belgijsko vojsko in ustavili Nemce pri Gemblouxu. S pomočjo okopov in obrambne taktike iz Prve svetovne vojne, bi Britanci, Francozi in Belgijci odbili Nemce in jih prisilili v izčrpavajočo vojno, ki bi jo zavezniki dobili. Ob taki strategiji Britanci niso razmišljali o posodobitvi taktike. Ko so Nemci razbili in obkolili njihove enote pri Dunquerku, pred tem pa so se na Norveškem, kjer so bili Britanci v premoči tako v številu mož kot v logistiki, soočili z realnostjo. Morali so spremeniti taktiko.⁵²

To jim je omogočila Severna Afrika, kjer so se borili proti Nemcem in Italijanom. Za Britance je bila to glavna kopenska fronta, za Nemce pa sekundarna, ker je imela majhen pomen. Tu so Britanci preizkusili novo oklepno in mehanizirano taktiko, saj se drugače v Afriki ni bilo mogoče bojevati. Veliko so se naučili tudi iz porazov od Rommla, ki jih je večkrat premagal z obhodnim manevrom njegovih oklepnih enot.

Ko so končno ustavili Rommla pred El Alameinom, so se lahko oddahnili in pričeli z nabiranjem opreme in moči za protinapad, so v vojno na strani zaveznic vstopile ZDA. Rommel je poskušal prodreti skozi zavezniško obrambo, vendar je bila ta predobro pripravljena, imel pa je tudi

---

⁵² Michael J. Lyons, *World War II A Short History* (New Jersey: Prentice Hall, 2010), 78-79.

premalo vojaške moči, da bi mu lahko uspel prodor skozi zavezniško obrambo. Novi poveljnik Montgomery pa je že pripravljala novo ofenzivo.⁵³

Ofenzivo je začel 23. Oktobra 1942. Odločil se je za drugačno taktiko, kot so jo uporabljali Nemci. Namesto odločnega oklepnega napada je najprej poslal v napad pehoto, da se je borila z utrdami, šele nato je poslal naprej oklepnike.⁵⁴ Tu se vidi previdnost s katero je šel Montgomery v napad. Ni hotel uporabiti svojih oklepnikov, ki bi lahko mnogo hitreje prodrli skozi nemško linijo, seveda z večjimi izgubami, vendar pa bi lahko prišli skozi nemške obrambne linije veliko hitreje kot v enajstih dneh. S tem manevrom bi lahko onemogočil umik nemških enot. Tega ni naredil, čeprav mu je šel na roko Hitler, ki je ukazal, da naj se Nemci branijo do zadnjega moža. Rommlu je uspelo skoraj nemogoče, s svojimi možmi se je taktično umaknil preden so jih Britanci popolnoma uničili. To gre pripisati deloma Rommluemu briljantnemu umiku, še bolj pa Montgomeryjevi previdnosti.

Edina izjemno agresivna poteza Britancev in Montgomeryja je bila operacija Market Garden. Načrt te operacije je bil, preko Nizozemske napasti Ren in obiti nemške obrambne položaje ter končati vojno pred božičem 1944. Ta operacija je popolnoma propadla, saj so taktično boljši Nemci zaprli prehode skozi Ren in s protinapadom obkolili in zajeli osamljene padalske divizije. Preostanek vojne Britanci niso imeli več pomembne vloge.⁵⁵

4.3 FRANCIJA

Francija je bila izjemno izčrpana po Prvi svetovni vojni in to je pokazala tudi njena politična stabilnost. Bila je zelo nestabilna z veliko vladami. To je zelo vplivalo na vojsko, ki je bila malodane pozabljena. Slabe razmere v vojski, so bile samo posledica izredno neugodnih razmer v državi, vojska je bila demoralizirana, slabo izurjena in slabo opremljena. Taktika in strategija se nista čisto nič spremenili od Prve svetovne vojne. Francija je, tako kot Britanija, pričakovala, da se bo vojni spopad odvijal podobno, kot v prejšnji vojni, to pomeni, da bo večinoma potekal v jarkih pretekle vojne.

Ironija je, da je imela Francija boljše tanke in veliko več jih je imela kot Nemčija. V premoči je bila tudi v letalstvu in artileriji. Vendar to ni bilo dovolj. Francija je imela zastarelo taktiko. Tankov ni videla kot samostojnih enot, ki bi prebili sovražnikovo linijo ali pa zaustavili sovražnikov preboj. Videla jih je kot podporo pehoti. Tu je tudi razlog, da so bili francoski tanki boljše okrepljeni in mnogo počasnejši kot nemški. Ti so bili narejeni za hitre premike, Francozom pa je bilo pomembnejše, da bi njihovi tanki vzdržali čim dlje časa v podpori pehoti. Francoska taktika je bila, da so bili tanki podpora pehoti in so bili razdeljeni med pehoto. Tako, so Nemci napadli in uničili posamezne francoske tanke.⁵⁶

Ob boljši nemški taktiki in operaciji, so Francozi zelo hitro klonili in niso več bili pomemben faktor v vojni.

---

⁵³ Rommel, The Rommel Papers, 276-277.

⁵⁴ Ibid, 301-302.

⁵⁵ Holmes, 250.

⁵⁶ Citino, 282.

4.4 ZDA

ZDA so bile nevtralne v vojni do napada Japonske vojske na Pearl Harbor 7. Decembra 1941. In še takrat so vojno napovedale samo Japonski. Nemčija, pa je nato sama napovedala vojno ZDA nekaj tednov kasneje. To je omogočilo ZDA, da je popolno, z vso svojo silo in močjo, ter brez zadržkov podprla Britanijo in SZ.

Prvi resen stik Ameriške vojske z Nemci in njihovo taktiko, je bil v Severni Afriki, ko je Rommel porazil Američane in jim prizadejal zelo hud in boleč poraz. Čeprav so Američani spremenili svojo taktiko preden so pristali v Afriki, so bili popolnoma neizkušeni. Američani so izvedeli za napad od ultre, vendar se niso pretirano obremenjevali s temi podatki. Priprave so bile slabe, zato jih je Rommel ujel nepripravljene. Potisnil jih je nazaj in samo pomanjkanje nemških enot in ukaz Hitlerja, da mora Rommel napasti drugje in ne tam, kjer je sam hotel, je rešilo zavezniško situacijo v Tuniziji. Rommlu je bilo ukazano s strani Hitlerja, da je napadel tam, kjer so ga Američani pričakovali in so taktično tam razporedili svoje najboljše in najmočnejše enote.⁵⁷

Invazija na Normandijo je bila največja amfibijska operacija v zgodovini. Gledano s taktičnega vidika pa je bila zelo preprosta. Enote so morale prebiti nemško obrambno linijo, da bi si zagotovile obalno oporišče in s tem konstanten dotok svežih enot in materiala. Tak napad je bil stalnica iz prve svetovne vojne. Zavezniki so se morali iz amfibijskih vozil prebiti čez odprto območje do sovražnikovih obrambnih položajev. Pred napadom so dobili močno artilerijsko in letalsko podporo. Vendar pa niso mogli podpirati enot med samim njihovim napadom zaradi možnosti prijateljskega ognja.⁵⁸

Napad je imel svojo lastno podporo, kolikor je bilo to mogoče. Drugače pa so morali jurišati na obalo in nato na varno pred nemškimi položaji. Nato so se morali prebiti skozi žične in vse ostale ovire, ki so bile postavljene ob njihovem prihodu na obalo, da so se lahko spopadli z nemško vojsko, ki se je silovito in z vso svojo močjo branila in je bila vkopana v zelo utrjenih obrambnih jarkih. Po tem so sledili hudi boji, da so osvojili nemške položaje, ki so terjali velik in hud davek med zavezniškimi vojaki. Uspeh napada je bil prvih nekaj dni zelo negotov, saj so zavezniki kljub veliki premoči izgubili veliko vojakov in materiala. Čeprav so bile ladje zasidrane čisto ob obali, je vseeno trajalo nekaj časa, da so okrepitev prispele. Varnege obalnega oporišča si zavezniki niso zagotovili kar nekaj dni.⁵⁹

Sledilo je počasno napredovanje po zaraščenih območjih Normandije, imenovanih bocage. Te izjemno trde in goste žive meje so bile odlično kritje za obrambo in pekel za napadalce, saj jih je bilo izredno težko odstraniti. Nemci so na teh področjih postavili dobro in zagrizeno obrambo, ki je povzročala zaveznikom velike preglavice. Američani so bili v Normandiji na drugem mestu. Glavno nalogo so imeli Britanci, ki pa je niso mogli izpolniti, tako kot si je to zamislilo zavezniško poveljstvo, zato so Američani prevzeli pobudo in prodrli čez bocage v ravnine, kjer so uporabili nemško taktiko in so hitro napredovali z namenom obkoliti Nemce.⁶⁰

Kar je sledilo je bil pregon Nemcev skozi Francijo in nato operacija Market Garden, v kateri pa Američani niso imeli velike vloge. Na zimsko zatišje so se Američani spet ležerno pripravili in si niso uredili svojih obrambnih položajev v skladu z njihovo obrambno taktiko, elastično obrambo. Tu se lepo vidi Ameriško prepričanje, da se njim ne more zgoditi nič hudega in če oni ne bodo

---

⁵⁷ Lyons, 64.

⁵⁸ Lyons, 88-90.

⁵⁹ Ibid, 92-96

⁶⁰ Ibid, 252-254.

napadli ali izvajali operacij, jih tudi nasprotnik ne bo. Zato jih je popolnoma presenetila nemška ofenziva v Ardenih, čeprav so obveščevalni podatki kazali možnost na nemškega napada.

Tu izstopa obramba mesta Bastogne 101. Padalske divizije, ki je bila obkoljena vendar je zadržala vse napade Nemcev. Zaradi velikega pomanjkanja in nezmožnosti umika ameriške vojske, saj zaledja ni bilo, se je morala braniti na sprednjih položajih. Imeli so rezervne položaje vendar so bili ti položaji večinoma tudi zadnji branljivi položaji pred mestom. Načeloma so Američani uporabljali artilerijo kot podporo diviziji na pomembnih področjih. Imeli so tudi enako taktiko kot Nemci pri uporabi oklepnikov. Artilerijo in protioklepne enote so razporedili med obrambo, da bi okrepili ognjeno moč obrambnih enot. Tanke so pustili v rezervi in slednji so posredovali na področju, kjer je bilo najhujše. Divizija je tudi aktivno pošiljala patrolje, da bi jo le te pravočasno obvestile o morebitnem napadu Nemcev.⁶¹

Ko pa so Nemci napadli, so protitankovske enote streljale na najdaljši razdalji, da bi dali tankovskim enotam čas, da bi prišle do kriznega območja. Če je prišlo do preboja frontne črte, so se ameriški vojaki z bližine spopadli z nemškimi, da so jih ločili od tankov katere so nato brez pehote zlahka onemogočili.⁶² Ta učinkovita taktika je omogočila diviziji, da je obranila pomembno mesto in preživela, pa čeprav so imeli na koncu že izjemno majhne zaloge streliva in materiala. V tej bitki se vidi, da so se Američani povzpeli na raven nemške taktike, pa čeprav so bili v tem času Nemci v že v izredno slabem stanju.

4.5 ZSSR

Sovjetska Zveza je po državljanski vojni do leta 1921 postala komunistična država. Kmalu se je začelo prenavljanje vojske in ideološki spori, kakšna naj bi bila vojska. Po ideologiji komunizma bi to morala biti milica, vendar pa zunanja in notranje politična razmerja tega niso dovoljevala. Sovjetska vojska je postala stalna. Urila se je posebno v ofenzivni taktiki. To je tudi pokazala njihova doktrina iz leta 1936, ki je vsebovala izredno malo defenzivne taktike.⁶³

Ta fenomen so Sovjeti pobrali iz svoje ideologije, Prve svetovne vojne in državljanske vojne. Komunizem se je vedno širil in bi se vedno moral širiti, zato njihova vojska ni smela biti defenzivno naravnana saj bi to pomenilo konec širjenja komunizma, pa tudi morala in zanos sovjetskih vojakov bi zelo splahnel. V obeh ostalih vojnah so se naučili, da ofenziva prinaša rezultate, pa čeprav zelo majhna. Zato so Sovjeti videli defenzivo kot nujno zlo, da pridobijo čas, obranijo pomembna mesta in da konsolidirajo svoje sile. Ta težnja k napadu je zelo upočasnila razvijanje defenzivne doktrine, kar je prineslo katastrofalne posledice za SZ. Za razliko je imela doktrina iz leta 1944 skoraj polovico strani namenjenih obrambi.⁶⁴

Čeprav se je tu SZ znašla v podobnem precepu kot Nemčija v defenzivni doktrini, je SZ le s težavo improvizirala defenzivne naloge. To je posledica komunističnega režima, ki je zaviral samostojno mišljenje oficirja in podoficirja. Noben se ni hotel izpostavljati in inovirati nove ideje saj se je lahko znašel pred strelskim vodom. Zato je rajši vzel napisano doktrino, čeprav je vedel da ne bo delovala, da si je rešil življenje. To je bilo še posebej razvidno od leta 1937 s

---

⁶¹ Ralph M. Mitchell, *The 101st Airborne Division's Defense of Bastogne* (Fort Leavenworth, KS: USCGSC, 1986), 13-16.

⁶² Ibid, 38.

⁶³ David M. Glantz, *Soviet Defensive Tactics at Kursk, July 1943*. No. 11 (Fort Leavenworth, KS: U.S. Army Command and General Staff College, 1986), 1.

⁶⁴ Ibid, 1

Stalinovimi čistkami. Noben oficir si ni upal odločiti brez, da bi se njegov politični komisar strinjal z akcijo. To je seveda močno okrnilo taktične sposobnosti Rdeče armade in jih pripravilo na skorajšnjo katastrofo leta 1941.⁶⁵

Enako je bilo leta 1942, ko Rdeča armada še ni bila pripravljena, da bi uspešno vodila obrambo proti Nemcem. Voditelji so še vedno zelo neradi uporabljali svoje lastne zamisli za uresničevanje svojih ciljev. To se je lepo videlo pri bitki za Stalingrad, saj so Sovjeti napadali v valovih in so bili tudi ubiti v valovih zaradi slabe taktike. Stalin je zaukazal, da ne smejo narediti niti enega koraka nazaj. Ta ukaz, nepripravljenost Sovjetskih oficirjev, da bi mislili neodvisno od takratne zastarele doktrine in neizurjenost novih rekrutov z izjemno malo opreme in orožja je povzročilo ogromne človeške in materialne izgube v bitki za Stalingrad in tudi drugje po Sovjetski Zvezi.

Rdeča armada je tudi poskusila izvesti ofenzive v obeh zimah 1941 in 1942. Pri tem je bila kar uspešna, Nemce je potisnila nazaj, vendar pa je bilo razvidno, da jim je pri tej ofenzivi veliko pomagala zima. Enako razvidno je bilo, da taktično in strateško niso bili kos Nemcem. Ko so prebili Nemško črto so sovjeti začeli Nemce napadati po celi bojni črti. To je razbilo Sovjetsko ognjeno moč. Nemci so jih tudi v nekaterih primerih spustili mimo in jih nato napadli v oba boka ter spet obkolili cele armade.

Še posebno uspešna je bila operacija Uranus, ko so obkolili 6. Armado v Stalingradu. Tam so se Sovjeti briljantno izognili Nemcem in so napadli njihove zaveznike, ki jim taktično niso bili kos. Imeli so tudi dobrega zaveznika Hitlerja, ki ni dovolil taktičnega umika šesti armadi. Ta se je nato predala Rdeči armadi januarja 1943. S tem je Nemčija izgubila pobudo na vzhodni fronti in naslednja velika Sovjetska ofenziva je skoraj uničila nemško Južno armadno skupino. Tu so se Sovjeti spet uštelili in so prehitro napredovali. Pri Harkovu jih je Manstein po hudih bojih in velikih izgubah Rdeče armade končno zaustavil in stabiliziral frontno stanje.⁶⁶

Leta 1943 so se Sovjeti ponovno odločili, da bodo v defenzivi. Od obveščevalne službe, pa so dobili informacijo, da bodo Nemci napadli pri Kursku. S trdim delom in hkratno reorganizacijo Rdeče armade so Sovjeti pripravili močno obrambo. Stalina so tedaj uspeli njegovi maršali prepričati o nujnosti reform v vojski, v katere je naposled privolil.⁶⁷ Tako je omogočil spremembo obrambne doktrine, še pomembnejše pa je bilo, da je dovolil, da so oficirji in podoficirji razmišljali s svojo glavo in improvizirali direktno na bojišču glede na razmere na bojišču. Ta sprememba je, čeprav se je počasi uvajala, omogočila taktične odločitve, ki so pripeljale na koncu do končnega poraza Nemcev.⁶⁸

Pri Kursku so Sovjeti zgradili obrambo v globino in so postavili kar pet obrambnih linij in v vsaki obrambni liniji več obrambnih položajev. Tu je bila tudi razvidna kombinirana obramba rodov, še posebej pehote, artilerije, in tankovskih enot. Ti so omogočili ubojne zone delovanja. Obramba na položajih ni bila stacionarna, ampak aktivna. Tudi če je bila obrambna linija prebita, se enote niso umaknile ampak so napadle Nemce v boke in hrbet kolikor so mogle.⁶⁹

---

⁶⁵ Ibid, 62.

⁶⁶ David M. Glantz and Jonathan House, *When Titans Clashed: How the Red Army Stopped Hitler* (Lawrence, KS: University Press of Kansas, 1995), 129-132.

⁶⁷ Lyons, 180-181.

⁶⁸ Glantz, 62-63.

⁶⁹ Ibid, 62-63.

Vse te novitete so pripomogle, da Nemci niso bili uspešni in se jim je napad ustavil. Čeprav so Nemci poskušali z vsem, s čimer so lahko, da bi prebili obrambo, jim ni uspelo. Pri tem so izgubili ogromno tankov in materiala, česar kasneje niso mogli več nadomestiti. Nemci so že pred napadom imeli manjše število tankov in mož, kot nasprotnik. Sedaj ob teh izgubah in pri ponovnem Hitlerjevem ukazu, da se ne smejo umakniti iz nobenega zavzetega položaja, je naredil njihov položaj še bolj nemogoč. Sovjeti pa so se že pripravili za novo ofenzivo.

Ofenziva, ki jo je Rdeča armada pripravila na južnem bojišču, sicer ni popolnoma uspela, vendar pa je potisnila Nemce nazaj, po Mansteinovih trditvah zaradi premajhnega števila mož, saj je Južna armadna skupina izgubila veliko oklepnikov, ki so morali k Centralni armadni skupini ali pa v Italijo, da bi se borili z zavezniki. Nemci so imeli tudi velik problem pri posameznih bitkah, saj zaradi Hitlerjevih ukazov niso smeli skrajšati frontne črte in tako sprostiti potrebne enote za obrambo.⁷⁰

Rdeča armada pa je pripravljala svojo največjo in najhujšo ofenzivo doslej, operacijo Bagration. Ta ofenziva je skoraj popolnoma uničila Centralno armadno skupino. Ofenziva je potekala skoraj podobno kot nemške v taktičnem smislu, v strateškem so se veliko bolj razlikovale. Napadne enote, ki so jim bile dodane tudi oklepne enote, če je bilo potrebno, so prebile nemško obrambo skozi celotno globino. Ko je bilo razvidno, da se nemška obramba ruši, so veliko večje tankovske enote šle skozi luknjo in nadaljevale s svojo nalogo v sovražnikovem zaledju. Enote, ki so omogočile preboj, so se vedno nadaljevale z uničevanjem nemških obrambnih položajev. S tem so globoke penetracije sovjetskih enot dosegle tudi do 250 kilometrov.⁷¹

Zanimivo je, da se je situacija popolnoma obrnila v obeh vojskah. Na začetku Rdeča armada ni imela svobode odločanja in je morala braniti vsako ped ozemlja ali pa umreti, če to ni bilo mogoče. Od leta 1943 naprej pa je imela skoraj popolno svobodo pri določanju ciljev in izvedbi operacij. Nemške enote so imele povsem drugačen problem. V letih med 1939 in 1941 so imele skoraj popolno svobodo pri odločanju in iniciativi. To se je končalo pri napadu na Stalingrad. Od takrat naprej, ko bi Nemci morali iti na mobilno defenzivo in bi še lahko rešili velik del šeste armade in pridobljenih ozemelj, je Hitler zahteval, da se brani vsako ped zemlje. Vse več se je vtikal tudi v taktične situacije nemških enot in je tudi premikal, divizije kot se mu je zdelo. Vse to je delal na frustracijo generalov.

Po tej operaciji se Sovjetska taktika ni spremenila. V naslednjih dveh ofenzivah so zavzeli Balkan in prišli do Berlina ter ga osvojili in s tem končali vojno. Sledila je hladna vojna, kjer se glavna nasprotnika, ZDA in SZ, nista spopadla neposredno, ampak vedno v obliki tretje sile.

---

⁷⁰ Von Manstein, 454-458.

⁷¹ William M. Connor, *Analysis of Deep Attack Operations: Operation Bagration Belorussia 22 June-29 August 1944* (Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, KS: USCGSC, 1987), 57,58.

5 TERITORIALNA OBRAMBA

Čeprav Teritorialna obramba (TO) nikoli ni bila uporabljena in popolnoma preizkušena, jo je vredno omeniti, saj je zajemala vojaško ureditev v Sloveniji po letu 1968 in lepo pokaže dejavnike, ki so vplivali na njeno ustanovitev.

Na ustanovitev TO so vplivali številni zunanji in notranji dejavniki. Leta 1967 je bila kriza na Bližnjem Vzhodu, ki je povzročala nestabilnost mednarodne skupnosti. Še bolj pomemben dogodek za ustanovitev TO pa se je zgodil leta 1968. Varšavski pakt je napadel Češkoslovaško zaradi njenih teženj po osamosvojitvi od pakta. To je obudilo strah pred Sovjeti in je postavilo pod vprašaj zmožnost JLA o samozadostnosti.⁷²

Vodstvo Jugoslavije je v tem tudi videlo možnost za okrepitev notranje enotnosti in preusmeritev pozornosti od mednacionalnih napetosti, ki so nastale po brionskem partijskem plenumu. Vodstvo SFRJ se je tudi zavedalo, da ne bi moglo odbiti sovražnika s konvencionalno vojno in je videlo edino možnost preživetja v vsesplošnem ljudskem odporu. Ljudski odpor pa ni bil zmožen delovati preko centralnega vodenja, kot se je že izkazalo v 2. Svetovni vojni, zato je bilo treba ustanoviti republiška vodstva za uspešno delovanje te strukture.⁷³

Vsaka republika pa se je drugače lotila ustanovitve TO. Slovenija je predvidevala, da bo napadalec močnejši in da se mu bo mogoče upreti le s partizanskim bojem, torej nekonvencionalnim delovanjem. Enote TO naj bi ostale po sovražnikovem zavzetju dežele v njegovem zaledju in naj bi tam nadaljevale boj na osnovi izkušenj iz 2. Svetovne vojne. Zavedali so se, da je bila oprema, ki so jo dobili, zastarela in da bi bil sovražnik veliko bolje opremljen.⁷⁴ Ta koncept ljudskega oboroženega boja ni bil nikoli uporabljen v praksi, tako da je tudi težko oceniti kakšna bi bila njegova učinkovitost. Če pa gledamo iz izkušenj 2. Svetovne vojne bi se po vsej verjetnosti ta koncept obnesel.

---

⁷² Boris Bolfek, *Teritorialna obramba kot oblika vojaske organizacije*. (Magisterij, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 2010), 19.

⁷³ Ibid, 19

⁷⁴ Ibid, 22, 53.

6 AMERIŠKI NAPAD NA AFGANISTAN (2001)

Po koncu hladne vojne se je morala ameriška strategija popolnoma spremeniti. Vojska se ni več urila za velike vojne in operacije za boj proti Sovjetom. Pojavil se je problem, kaj narediti sedaj. Zelo pomembna sta bili domači in mednarodni prostor. Mednarodno se je svet osvobajal od zelo togega sistema hladne vojne, kar je povzročilo obilo kriz s katerimi so se morale ZDA soočiti kot edina velesila na svetu. To je imelo neposredne posledice za nadaljnji razvoj ameriške vojske.⁷⁵

Domače razmere so bile enako problematične in zahtevne. Po koncu hladne in Zalivske vojne leta 1991 so ZDA pričakovale trajen mir. Zato so Američani pričakovali, da bodo želi koristi od tega, da bo denar, ki je bil namenjen obrambi sedaj namenjen notranjim problemom. Ameriški politiki in prebivalci so imeli svojo vojsko za predobro za pričakovan prihodnji varnostni sistem v svetu. Brez posebne nevarnosti za ZDA je sledilo zmanjšanje oboroženih sil.⁷⁶

Problem je bil, ker prebivalci in politiki niso znali predvideti kakšne oborožene sile naj bi ZDA imele. Proračun je postal zelo pomembna točka v medsebojnih prerekanjih politikov. Zmanjšanje proračuna je postavilo vojsko pred veliko problemov in dilem. Morali so stabilizirati svoj trud med ohranjanjem pripravljenosti in usposabljanjem vojske za prihodnje nevarnosti, katere so bile še neznane, ampak predvidljive. Rezultat je bil, da je vojska povsem preoblikovala svojo doktrino, vlagala v tehnologije, ki niso bile drage, ampak so zelo pomagale dvigniti moč vojske. Vojska si je skupaj z vsemi ostalimi družinami, mornarico in letalstvom, prizadevala narediti čim več z veliko manj sredstvi.⁷⁷

Izkušnje so Američani dobili z mirovnimi misijami v Somaliji, Ruandi in Bosni ter Kosovu. Tu so videli, da je njihova AirLand Battle doktrina zastarela in so jo morali povsem spremeniti. Videli so, da morajo delovati v nepoznanih političnih in kulturnih okoliščinah. Morali so se prilagoditi tem razmeram, še posebej kulturnim.⁷⁸ To jim pa še danes ni dobro uspelo. Veliko je zaradi njihovega pogleda na svet in njihovega egoizma. Oni so prepričani, da je njihov politični sistem najboljši.

ZDA so se odočile za napad na Afganistan po 11. Septembru 2001. Vendar pa je bil ta napad zelo omejene narave, saj ameriška vojska še ni bila reorganizirana za hitro posredovanje. Zato so v napadu sodelovale specialne enote, ki so pomagale Severnemu Zavezništvu v Afganistanu premagati Talibane in Al Quaedo. Te enote so koordinirale letalske napade na Talibane in svetovale zavezništvu ter pripravile razmere za prihod konvencionalnih sil. V manj kot dveh mesecih je Severno Zavezništvo odločilno premagalo Talibane na severu države, osvobodilo šest provinc, tri odločilna mesta in več kot petdeset ostalih vasi in mest. Ubili so skoraj 10,000 Talibanov in jih več tisoč ujeli. Ko so konvencionalne sile le prišle, je bil večji del države že pod nadzorom zavezništva.⁷⁹

---

⁷⁵ Gregory Fontenot, E.J. Degen, David Tohn. *On Point: United States Army in Operation Iraqi Freedom* (Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, 2004), 1, 4.

⁷⁶ Ibid, 5.

⁷⁷ Ibid, 5.

⁷⁸ Ibid, 12.

⁷⁹ Ibid, 24-25; glej tudi Donald P. Wright, Et Al. *A Different Kind of War: the United States Army in Operation Enduring Freedom (OEF), October 2001 - September 2005* (Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, 2010), 62-63.

Na jugu države pa ni bilo nobenih tako organiziranih upornikov kot na severu. Tu so specialne in ranger enote naredile padalski napad v večjem številu (več kot 200), njihov cilj je bil napad na letališče, ki bi ga uporabljali kot logistično bazo. Napad so podprli z močnimi letalskimi napadi in vse je šlo, kot po maslu brez problema. Vsi cilji so bili doseženi. Vse je bilo nared za prihod konvencionalnih sil.⁸⁰

Po prihodu konvencionalnih sil so Januarja 2002, z zelo omejenimi sredstvi in enotami, Američani napadli Talibane in Osamo Bin Ladna na gori Tora Bora. Operacija je bila delno uspešna, pregnala je talibane z juga in vzhoda države, niso pa ubili ali zajeli Bin Ladna in njegovih sodelavcev. Sledila je največja operacija v Afganistanu, operacija Anaconda, katere namen je bil dokončno poraziti Talibanske sile v Afganistanu. Ta operacija je bila uspešna in je povzročila popoln kolaps Talibanov. Sledila so leta stabiliziranja Afganistana, humanitarne pomoči, gradnja infrastrukture in urjenje Afganistanske vojske. Ta proces še vedno ni končan in se še vedno izvaja.⁸¹

Operacije v Afganistanu so se previle v stabilizacijske in varnostne, z namenom izgnati iz države še preostale Talibane, ki so ostali. To pomeni, da se je kampanja v državi popolnoma spremenila. Tega niso pričakovali v poveljstvu CENTCOM z GEN. Fransom na čelu. Te operacije so sicer začasno zaustavile delovanje Talibanov, vendar te aktivnosti niso dokončno zlomile Talibane, še dandanes se koalicija zavezniške vojske spopada z Talibani.⁸²

Ta kampanja je bila zelo drugačna od drugih ameriških in je imela zelo velik vpliv na OIF (Operation Iraqi Freedom). ZDA niso porabile veliko časa, da so si pripravile dostop do Afganistana, niti da so vzpostavile vpliv pri drugih državah (ZDA so imele embargo na Pakistan in Iran). Zaradi potrebe po hitrosti, so različne agencije v ZDA vzpostavile sodelovanje in so organizirali prvo resnično medagencijsko silo. Prav tako so bile skupne operacije zelo uspešne med oboroženimi silami. Pomembno je bilo, da so oborožene sile predvidevale take okoliščine in so se že leta prej pripravljale na takšne operacije. Čeprav oborožene sile še zdaleč niso bile popolnoma pripravljene, pa je bilo z že narejenim delom veliko lažje napasti Afganistan.⁸³

---

⁸⁰ Donald P. wright, Et Al, 95.

⁸¹ Ibid, 173-174, 202-203.

⁸² Ibid, 233.

⁸³ Gregory Fontenot, E.J. Degen, David Tohn, 25-26.

7 IRAK 2003

Enako kot Afganistan, se je vojna v Iraku začela z letalskimi napadi 19. Marca 2003. V naslednjih nekaj dneh so koalicijske letalske sile opravile od 1500 do 2000 preletov na dan. Načrt za kopensko ofenzivo je bil, da koalicijske enote zasedejo vsa pomembna mesta z Bagdadom na čelu in pa pristanišča. Specialne enote so morale zasesti naftne vrtine in nahajališča nafte. Naftne vrtine in nahajališča so specialne enote opazovale, že pred napadi letal zavezniške koalicije.

Taktika kopenskih enot je bila preprosta. Tanki in mehanizirana pehota so bili v prvi vrsti in so se trudili, da bi čim hitreje osvojili cilje, ki jim jih je določilo poveljstvo zavezniških sil. Na voljo so imeli neomejeno letalsko podporo. Letalstvo velik del naloge opravilo že pred invazijo s strateškim bombardiranjem natančno določenih ciljev, ko pa se je začel kopenski napad, pa je zelo intenzivno pomagalo, kopenskimi silam pri premagovanju iraške vojske.⁸⁴ Tu so Američani še vedno uporabljali svojo AirLand battle doktrino, ki je zelo podobna nemški taktiki v Drugi svetovni vojni. Edina velika razlika je, da so bile ameriške pehotne enote popolnoma mehanizirane.

Vendar pa letalski napadi niso postorili vsega kar so hoteli oziroma želeli Američani. Iraški poveljniki so vedeli, da niso kos koalicijskim silam v odprtem boju. Zaradi tega so svoje enote skrili in pripravili koalicijskim enotam zasede ob njihovem napredovanju.⁸⁵ To je pomenilo, da so morale enote ob napredovanju premagati tudi to težavo. Povečini je bila taktika, da se niso ustavljali, ampak so samo napredovali ob vračanju ognja, dokler niso prebili zasede. Za močno oklepljene enote z veliko ognjene moči to ni bil problem. Problem je nastal, ko so prišle v zasedo logistične enote. Te povečini niso imele velike ognjene moči ali zaščite in so zato izgubili kar veliko mož. V An Nasiriyahu so Američani izgubili 18 mož, veliko več pa jih je bilo ranjenih. Sedaj je ta boj poznan kot Ambush Alley, in je pomenil najhujše izgube koalicije v tem napadu.⁸⁶ Tu so se Američani prvič srečali z nekonvencionalnim delovanjem nasprotnika, ki je ugotovil, da tak način vojskovanja deluje proti veliko močnejšim Američanom.

Te zasede so se ponavljale vse dokler Američani niso zasedli Bagdada in tako učinkovito končali vojno proti Iraku. Bolj kot pa boji proti Iračanom so bile pomembne logistične priprave in izvedba, saj je bilo izredno pomembno, da se napad nadaljuje brez ustavljanja. Drugače bi se moral vodilni V korpus ustaviti in iniciativa bi bila izgubljena.⁸⁷ Vendar pa je uspelo Iračanom povzročiti zmedo v zaledju, tako, da so se morali Američani zaustaviti napredovanje in počistiti zaledje ter tudi iti v mesta, ki so jih hoteli drugače zaobiti in so želeli šele po koncu spopadov z iraško vojsko, vzpostaviti kontrolo nad mesti. To je omogočilo, veliko bolj enakovreden boj Iračanom, saj je bilo dosti težje Američanom uporabiti njihova orožja v mestih.⁸⁸

Tu je vredno analizirati iraško taktiko, saj se je zelo obnesla. Po Desert Stormu leta 1991, ko je bila iraška vojska popolnoma poražena, saj se je hotela bojevati na odprtem, so iraški generali popolnoma spremenili taktiko. Namesto velikih enot v odprti puščavi so razporedili svoje položaje v globino. Saddam je tudi planiral uporabiti svoje paravojaške enote kot gverilce, ki bi onemogočili koalicijsko logistiko. Iračani so tudi poskušali zavesti obveščevalno službo koalicije.

---

⁸⁴ Ibid, 87-88.

⁸⁵ Ibid, 89.

⁸⁶ Special ops, 362-363; glej tudi on point, 168-171.

⁸⁷ Gregory Fontenot, E.J. Degen, David Tohn, 145.

⁸⁸ Ibid, 243.

Postavili so neuporabna vozila, da bi zavedli koalicijske enote k napadu na ta cilje. Enote so skrili tja, kjer jih zavezniška letala in sateliti niso mogla izslediti. To je pomenilo, da so jih postavljali v šole in bolnišnice. Poskušali so tudi preprečiti prisluškovanje z uporabo mobilnih, nizko energijskimi radii in kurirji.⁸⁹

V. korpus je prišel do Bagdada, ga obkolil in zavzel. To je bil le prvi del naloge. Drugi je bil, tako kot v Afganistanu, zgraditi stabilen, demokratičen, miroljuben Irak.⁹⁰ To je bilo veliko lažje narediti kot v Afganistanu, saj je Irak imel že obstoječo infrastrukturo in delujočo vlado. Tako kot v Afganistanu so tudi tukaj Američani začeli uriti Iraško vojsko in postavljati ekonomijo na temelje. Vendar pa so naredili tudi nekaj napak, ki so imele hude posledice.

Ob zamenjavi oblasti so skoraj v celoti razpustili Iraško vojsko in jo nato začeli vzpostavljati povsem na novo. To je bila velika napaka, saj so bili Iračani v vojski usposobljeni. Ti so bili označeni kot podporniki in simpatizerji režima Saddama Huseina. Res je, da je bilo verjetno kar nekaj fanatičnih podpornikov Saddama, vendar jih je pa bilo veliko tudi takih, ki jim je bila to služba, ki je bila stalna. Ta vojska bi lahko služila kot ogrodje za novo Iraško vojsko.

Vendar se to ni zgodilo. Problem pa je bil v tem, da so bili vsi tisti ljudje na cesti brez službe. Zato ni čudno, da se je Al Quaeda zelo okrepila v tem času. Veliko bivših vojakov je šlo delat za njih, saj je bil zaslužek zelo dober in so tako lahko preživeli svojo družino. To je povzročilo veliko škodo Iraku in koaliciji, saj se je število napadov na koalicijske sile zelo povečalo. To se je umirilo šele po tako imenovanem "Surge-u", ki ga je načrtoval GEN Petraeus 2007. Po tem so začeli Američani predajati pooblastila nazaj Iračanom in so tudi povečini zapustili to državo.

---

⁸⁹ Ibid, 256-257.

⁹⁰ Ibid, 339-340.

8 ZAKLJUČEK

Taktiko pehote in celotnih oboroženih sil narekujejo razvoj tehnologije, zunanje razmere in notranje stanje države. To hipotezo potrjujejo zgornji primeri: Rim, Prva svetovna vojna, Druga svetovna, Teritorialna obramba, Afganistan in Irak. Vsi ti primeri so se dogajali v različnih zunanjih in notranjih razmerah ter ob zelo različni tehnologiji. Temu primerno se je razvijala tudi pehotna taktika.

V rimskih časih je težka pehota prevladovala na bojišču. Vendar pa se je skozi stoletja to spremenilo. Spremenilo se je glede na nevarnost, kateri je bila rimska država izpostavljena. Na začetku Rima je prevladovala pehota. Ta je tudi ostala glavna na bojišču, dokler se je Rim boril proti drugim kraljestvom. Ko pa se je Rim začel boriti sam s sabo in z barbari, pa je bilo treba reorganizirati vojsko. Pehoto kot glavno orožje vojske je zamenjala konjenica.

Taktika se je malo spreminjala od 16. stoletja do konca Napoleonskih vojn. Zaradi nenatančnih pušk se je pehota bojevala v strnjenih vrstah, kar je spominjalo na antične formacije. Velika razlika je bila, da je bilo v bitki procentualno dosti več mrtvih v obeh vojskah kot pa v antiki. Napredek v taktiki in operatiki je bil dosežen v Napoleonskih vojnah. Po Napoleonskih vojnah se je taktika zelo spremenila v nekaj desetletjih, kar sta potrdili vojni za združitev Nemčije med leti 1866 in 1871. Po teh dveh vojnah v Evropi ni bilo vojn, nadaljevale pa so se v kolonijah. Naslednja velika vojna je bila Prva svetovna vojna leta 1914.

V štirih desetletjih brez konflikta je tehnologija zelo napredovala. V oborožitev so bili uvedeni mitraljezi, puške so postale veliko bolj učinkovite, prav tako artilerija. Tekom vojne so se začeli uporabljati tanki in letala. Napredek je narekoval spremembo taktike, ki pa je generali niso spreminjali. To je povzročilo ogromno žrtev in pozicijsko vojno, saj se vojaki niso uspeli ustrezno oziroma dovolj učinkovito zavarovati pred uničujočimi učinki novega orožja. Glavni problem je postal kako prebiti sovražnikovo linijo in to tudi izkoristiti saj je bila obramba dosti bolj učinkovita kot pa napad. Ta problem sta obe strani poskušali rešiti z uvedbo tanka. Nobeni strani ni uspelo doseči velikih napredkov, saj se je vojna že prej končala. Prva svetovna vojna je izčrpala in uničila staro Evropo. Skoraj vse države so bile v veliki krizi in so poskušale oživeti svojo izčrpano ekonomijo.

Medtem ko so v zmagovalke 1. Svetovne vojne stagnirale v razvijanju taktike, je poraženka Nemčija razvila povsem novo taktiko in strategijo, ki je temeljila na oklepni enotah, hitremu manevru in intenzivni letalski podpori. Tak koncept taktike se je v konvencionalnem boju obdržal vse do danes. Poudariti je treba, da se taktika ni posebno spremenila med obema vojnama. Večinoma je ostala enaka, le oborožitev se je močno izboljšala. To je zelo dobro prakticirala Nemčija in je zaradi tega tudi zmagovala v prvih letih vojne. Ko pa so druge države začele reorganizirati tako njihove vojske kot tudi taktiko, je Nemčija začela izgubljati bitke in na koncu tudi vojno.

S koncem 2. Svetovne vojne se je, z izjemo Koreje, končalo konvencionalno bojevanje velesil. Ker so bile velesile premočne za katerokoli manjšo državo, so se te morale boriti drugače, nekonvencionalno. Učinkovitost nekonvencionalnega bojevanja se je pokazala v Vietnamu, kjer Ameriška vojska ni uspela premagati Vietnamske vojske. To se je ponovilo Sovjetom v Afganistanu in se dogaja trenutno Američanom v Afganistanu in Iraku. Po razbitju Talibanskih in nato še Iraških sil v prvem mesecu obeh vojn, je bilo razvidno, da nobena vojska ni kos Američanom. Talibi in Al Quedo sta se zatekli k nekonvencionalnem vojskovanju, katerega

prakticirata še danes v obeh državah. Taka taktika temelji na ustrahovanju in uporabi ljudstva kot živega ščita proti koalicijskim silam. Koalicijske sile pa morajo delovati v okviru stabilizacije države in poskušati zavarovati prebivalce pred prevelikim trpljenjem. To pa ni mogoče s konvencionalno taktiko. Čeprav je bil dosežen velik napredek pri stabilizaciji teh držav, še posebej Iraka, pa Američani še vedno niso ugotovili taktike, ki bi porazila sovražnikovo nekonvencionalno bojevanje.

Sedaj je treba zaključke iz zgodovine prenesti v sedanost in analizirati kako je možno pripraviti Slovensko vojsko za nadaljnje operacije in spremeniti taktiko, da bo ta kar se da učinkovita. Sprejeti moramo pogoje v katerih se Slovenija trenutno nahaja. Smo v NATO-ju. Države okoli nas, Hrvaška, Italija in Madžarska so tudi članice NATO-ja. Avstrija je nevtralna zaradi svoje ustave iz leta 1955, ki ji preprečuje članstvo v katerikoli vojaški organizaciji. To pomeni, da Slovenija nima nobenih potencialno agresivnih sosed. Tudi zaradi članstva v NATO, je obveznost drugih članic, da nam pomagajo v primeru agresije druge države. Treba je tudi upoštevati, da je Slovenska vojska obrambna in ne bo sodelovala v bojnih operacijah, razen v primeru odobritve parlamenta, kar pa je skoraj nemogoče, saj javnost temu nasprotuje. To bi bil politični samomor za koalicijo.

Današnje grožnje v svetu so sestavljene predvsem iz terorističnih dejavnosti, s kakršnimi se srečujejo prebivalstvo in vojska v Afganistanu in Iraku. Prav tako pa so teroristične grožnje prisotne v državah, katere imajo vojske v obeh prej omenjenih državah. Konvencionalna taktika teh groženj ne more premagati.

V takem okolju se mora urjenje taktike Slovenske vojske spremeniti. Po videnem na dosedanjih usposabljanjih, je taktika Slovenske vojske v velikem zaostanku in sega v obdobje bivše države. To v Sloveniji ni več mogoče saj nimamo dovolj človeške rezerve za frontalne napade, ali še huje, za juriše na sovražnikove položaje, kot se učijo na osnovnem usposabljanju. Doktrina in taktika slovenske vojske se mora spremeniti, da bo prišla v stik z najmodernejšimi vojskami.

Glede na zunanje grožnje, Slovenija ni v neposredni nevarnosti zaradi konvencionalnega napada. Tako, da bi morala uriti svoje vojake v nekonvencionalnih taktikah, še posebej taktikah v mirovnih operacijah, saj je Slovenija pri takih operacijah zelo dejavna. Čeprav to urjenje že obstaja, se izvaja le pred odhodom na misijo in še to brez posebnih navodil in priročnikov kako to izvesti. Zanesti se je lahko le na lastne izkušnje. Enako se dogaja tudi z urjenjem streljanja. V priročnikih in doktrinah Slovenske vojske je napisano kako pripraviti vojaka, da bo izurjen v streljanju s svojim orožjem. Vendar pa ne piše kako uriti vojake v streljanju v taktični situaciji v mirovnih operacijah, ko so prisotni še civilisti.

Tudi če pogledamo v prihodnost in trende razvoja pehotne taktike, za sedaj ni videti prevelikih sprememb v razvoju taktike. Večino časa bo pehota opravljala mirovne operacije. Konvencionalne taktike bodo uporabljene le ob napadu na kakšno državo, v kateri pa Slovenija ne bo sodelovala. Predvsem bo uporabljena nekonvencionalna taktika za eliminiranje sovražnikovih nekonvencionalnih bojevnikov.

Edina druga možnost je, da bo v prihodnosti ali razpadla zveza NATO ali pa ne bo zmožna zaustaviti napada sovražnikovih konvencionalnih sil. V tem primeru tudi Slovenski trije motorizirani bataljoni ne bodo kos sovražnikovim silam. Zato bi bilo treba začeti usposabljati slovensko vojsko v nekonvencionalni (gverilski) taktiki. Ta taktika je že bila uspešna v Drugi svetovni vojni.

Slovenija mora torej začeti prenavljati svoje metode urjenja in začeti usposabljati svojo vojsko veliko bolj načrtno za mirovne operacije in nekonvencionalno vojskovanje proti nasprotniku. Američani so potrebovali do leta 2007, da so izdali nov priročnik za nekonvencionalno vojskovanje pod taktirko GEN Patraeusa. Američani so za to plačali drago ceno v mrtvih vojaki. Slovenska vojska se temu lahko v prihodnosti izogne, saj se lahko uči iz izkušenj drugih vojska. Ni potrebe, da se še mi učimo na naših težkih izkušnjah, kot Slovenci to radi počnemo. Naj kdo drug opravi to težko delo za nas.

9 VIRI IN LITERATURA

Afghan Study Team, Et Al. *Vanguard of Valor: Small Unit Actions in Afghanistan*. Edited by Donald P. Wright. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, 2012.

"Ambush Alley." In *The Mammoth Book of Special OPS*, edited by Richard Russel Lawrence, 369 - 408. New York: Carroll & Graf Publishers, 2006.

Bohec, Yann Le. *The Imperial Roman Army*. Translated by Raphael Bate. New York: Routledge, 2001.

Bolfek, Boris. *Teritorialna obramba kot oblika vojaske organizacije*. Magisterij, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, 2010.

Bratoz, Rajko. *Rimska zgodovina - 1 Od zacetkov do nastopa cesarja Dioklecijana*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2007.

Brian Todd Carey, Joshua B. Allfree, John Cairns. *Warfare in the Ancient World*. Barnsley: PEN & SWORD MILITARY, 2007.

Caesar, Julius. *Caesar's Commentaries On the Gallic War & On the Civil War*. Translated by W. A. MacDevitt. El Paso, TX: El Paso Press, 2005.

Citino, Robert M. *The German Way of War*. Lawrence, KS: University Press of Kansas, 2005.

Connor, William M. *Analysis of Deep Attack Operations: Operation Bagration Belorussia 22 June-29 August 1944*. Combat Studies Institute, Fort Leavenworth, KS: USCGSC, 1987.

Donald P. Wright, Et Al. *A Different Kind of War: the United States Army in Operation Enduring Freedom (OEF), October 2001 - September 2005*. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, 2010.

Glantz, David M. *Soviet Defensive Tactics at Kursk, July 1943*. No. 11, Fort Leavenworth, KS: U.S. Army Command and General Staff College, 1986.

Glantz, David M., and Jonathan House. *When Titans Clashed: How the Red Army Stopped Hitler*. Lawrence, KS: University Press of Kansas, 1995.

Goldsworthy, Adrian. *Roman Warfare*. London: Smithsonian Books, 2000.

Goldsworthy, Adrian. *The Complete Roman Army*. London: Thames & Hudson, Inc., 2003.

Gregory Fontenot, E.J. Degen, David Tohn. *On Point: United States Army in Operation Iraqi Freedom*. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, 2004.

Gudmundsson, Bruce I. *Stormtroop Tactics: Innovation in the German Army, 1914-1918*. London: Greenwood Publishing Group, Inc., 1995.

Henig, Ruth. *Versailles and After, 1919-1933*. Routledge, 1995.

Holmes, Richard, ed. *Battlefield: Decisive Conflicts in History*. Oxford: Oxford University Press, 2007.

Jones, Archer. *The Art of War in the Western World*. Chicago: University of Illinois Press, 2001.

Livy. *The Early History of Rome*. Translated by Aubrey de Selincourt. New York: Penguin Books, 2002.

Livy. *The War with Hannibal*. Edited by Betty Radice. Translated by Aubrey de Selincourt. London: Penguin Group, 1972.

Lupfer, Timothy T. *The Dynamics of Doctrine: The Changes in German Tactical Doctrine During the First World War*. No. 4, Fort Leavenworth, KS: USCGSC, 1981.

Luttwak, Edward N. *The Grand Strategy of the Roman Empire From the First Century A.D. to the Third*. Baltimore: John Hopkins University Press, 1979.

Lyons, Michael J. *World War II A Short History*. New Jersey: Prentice Hall, 2010.

Manstein, Field Marshal Erich von. *Lost Victories*. Edited by Anthony G. Powell. Translated by Anthony G. Powell. St. Paul, MN: Zenith Press, 2004.

Mitchell, Ralph M. *The 101st Airborne Division's Defense of Bastogne*. Fort Leavenworth, KS: USCGSC, 1986.

Rommel, Erwin. *Infantry Attacks*. Mineapolis, MN: Zenith Press, 1937.

Rommel, Erwin. *The Rommel Papers*. Edited by B.H. Liddel-Hart. Translated by Paul Findlay. New York: De Cappel Press, 1953.

Wray, Timothy A. *Standing Fast: German Defensive Doctrine on the Russian Front During World War II Prewar to March 1943*. Research Survey No. 5, Fort Leavenworth, KS: USCGSC, 1986.

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

CENTCOM- Central Command

GEN- general

NATO- North Atlantic Treaty Organization

OIF- Operation Iraqi Freedom

SS- Schutz Staffel

TO- teritorialna obramba

ZSSR- Zveza Sovjetskih Socialističnih republik

SEZNAM TUJIH IZRAZOV

Bocage – gosto porasla grmičevja v Normandiji, plod stoletnih razmejitev zemlje med lastniki

Central Command - poveljstvo oboroženih sil ZDA, zadolženo za operacije na Bližnjem Vzhodu, Iraku, Iranu, Afganistanu in Pakistanu

Centurion – rimski poveljnik centurije

Hastati – najmlajši vojaki pehote

Operation Iraqi Freedom – naslov invazije v Irak leta 2003

Pax Romana – rimski mir

Princepsi – rimski pehotniki, steber manipulame legije

Schutz Staffel – nacistična vojaška policija

Surge – strategija s katero je GEN Petraeus zlomil odpor upornikov v Iraku

Triarii – najjiskušenejši vojaki, ki so v bitko vstopili le ob najnujnejših primerih

Veliti – lahka pehota

Wehrmacht – Nemške oborožene sile